

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Iob, Liber Vigesimo
Septimo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

S ANCTI GREGORII
MORALIS EXPOSITIONIS
IN BEATVM IOB,
LIBER VIGESIMVS SEPTIMVS.

*Quod multis prophetia spiritum accipiunt sed tamen
ad sanctitatis meritum non attingunt.*

CAPUT PRIMUM.

QUISQUIS de magnis dictis atto-
gantium fumere scientiam nititur,
providere solerter debet, ne hoc quod
eorum scientia altum tumet, imitetur:
ne cum virtutum * flore, morum vitia colligat, &
in eo quod loquendi notitiam assequitur, vivendi se
imperitiā transfigat. Hos namque cum fortia dicere
audimus, sed tamen de dictis fortibus tumere con-
spicimus, quasi doctrinā hortum ingressi, de spinis
rosas attingimus. Discreta ergo nobis sollicitudine
opus est, & carpere quod redolet, & cavere quod
pungit: ne si fortasse improvidē dictorum flos legi-
tur, * incautis legentibus manus morum spina lace-
retur. Eliu itaque doctus & arrogans, profert ali-
quando quod redoleat, aliquando quod pungat. Sic
igitur fumendum est de ejus doctrina quod fragrat,
ut tamen sollicitē cavendum sit de elatione quod
vulnerat. Qui multa quidem superiis moraliter in-
tulit, sed in verbis sequentibus ad sola se prophetiæ
arcana sustulit. Ima enim moralitatis deserit, & ad
prophetiæ summa conscendit. Nec mirandum, quod
vir arrogans impleri prophetico spiritu potuit, cum
Saul etiam in numero prophetarum fuit. Sed hoc de
Saul cur dicimus, cum ex visione Angeli accepisse
verba rationabilia & asinam noverimus? Sed sicut
irrationale animal rationis verba edidit, nec tamen
ad permutationem naturæ rationalis accessit: ita se-
pe quilibet indignus sancta verba per prophetiæ spi-
ritum accipit, sed tamen ad promerendam sancti-
tatis gloriam non pertingit, ut & supra se loquendo
emineat, & infra se vivendo torpescat. Unde nunc
Eliu Redemptoris nostri adventum humilem non
humilis conspicit, & eum prophetando prædicat,
quem elatis moribus impugnat, dicens: [*Ecce
Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis
in legislatoribus.*] Ac sic aperte dicat: Qui humilis vi-
debitur in infirmitate, excelsus manet in fortitudine,
Paulo hoc etiam attestante, qui ait: *Quia & scorn-
cifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* De
quo rectē subjungitur: [*Nullus ei similis in legisla-
toribus.*] Legislator Moyses, legislator Josue, legis-
latores etiam Prophetæ: legislatores cunctos dice-
re possumus, quos ex lege admonuisse recta popu-
lum scimus. Sed huic mediatori in legislatoribus si-
milis nullus est: quia isti gratuito vocati ex peccatis
ad innocentiam redeunt, & ab his quæ in semetipsis
experti sunt, prædicando alios reducunt. Redem-
ptor autem noster homo sine peccato est, filius sine
adoptione, nec perpetravit umquam quod redar-
guit, & sic mundo ex humanitate loquitur, ut ta-
men eadem mundo ante sæcula ex divinitate domi-
netur. Hunc mediatorem Dei & hominum quidam
legislatoribus similem fuisse crediderunt. Nam re-

* al.
verbis

* al.
incauta
legentis

1. Reg.
10. b
Num.
20. c

2. Cor.
13. b

Aquirenti. *Quem dicunt homines esse filium hominis; ref. Mat.
ponderunt discipuli, dicentes: Alii Ioannem Bap- 16. c
tistam, alii Eliam, alii Hieremiam, aut unum ex Pro-
phetis. Sed nimirum Petrus quàm excelsus in for-
titudine esset, apparuit, cum eum veraciter intuens,
à legislatorum æqualitate discevit, dicens: Tu es Ibi.
Christus filius Dei vivi. Unde rectē de illo sponsa
in Canticis canticorum dicit: *In lectulo meo per no- Cant. 1.
ctes quæsoi quem diligit anima mea, quæsoi illum, &
non inveni. Et paulo post. Invenerunt me vigiles,
qui custodiunt civitatem. De quibus rursum dicit:
Vulneraverunt me, tulerunt pallium meum. Quos ite-
rum percunctatur, dicens: Num quem diligit anima
mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni
quem diligit anima mea. Dilectus namque per no-
ctes in lectulo quaeritur: quia intra secreta cordis
B cubilia in tribulatione spiritus desideratur. Quis
tamen quaerens sponsa non invenit: quia electa qua-
que anima jam quidem amoris ejus facibus flagrat,
sed adhuc quaesita negatur species, ut amantis desi-
derium crescat, & quasi in siti aqua subtrahitur,
ut ejusdem sitis æstus augeatur: & quod hanc diu-
tius sitiens desiderat, eò quandoque cum invenerit,
avidius sumat. Sed hanc quaerentem vigiles inveni-
unt, eamque vulnerant, & ejus pallium tollunt:
quia unamquamque animam redemptoris sui jam
speciem requirentem, cum solliciti doctores inveni-
unt, hanc per prædicationem verbum celestis amo-
ris spiculis vulnerant, & si quod ei adhuc de vetusta
conversazione tegmen inest, subtrahunt, ut quò
exuta ab hujus mundi onere redditor, eò is qui qua-
ratur, ab illa citius invenitur. Bene autem subditur:
C Paululum cum pertransissem eos, inveni quem di-
ligit anima mea: quia visionis ejus mens avida, nisi
Prophetarum æstimationem, nisi Patriarcharum cel-
situdinem, nisi cunctorum hominum mensuram
transcenderet, eum qui est super homines, non in-
veniret. Transire ergo est vigiles, etiam eos quos mi-
ratur, in ejus comparatione postponere. Et tunc is
qui quaerebatur, cernitur, si homo quidem, sed
tamen extra mensuras hominum credatur. Unde
bene nunc dicitur: [*Nullus ei similis in legislato-
ribus.*] Sed is videlicet per infirmitatem carnis nostris
obutibus apparens, dum alios reprobat, alios
vocat, mira judicia exhibuit, quæ à nobis & co-
gitari possint, & comprehendi non possint. Ait
namque: *In iudicium ego in hunc mundum veni, 10. 9. 2
ut qui non vident, videant: & qui vident, ceci-
siant.* Et rursum: *Confiteber tibi Domine pater cali & Mart.
terra, quia abscondisti hæc à sapientibus & pruden- 11. d
tibus, & revelasti ea parvulis.* In quibus nimi-
rum iudicii Judæa repellitur, Gentilitas aggre-
gatur. Quod videlicet factum mirari possumus,
sed perscrutari nullatenus valemus. Unde & bene
nunc ab Eliu subditur: *Quis poteris scrutari vias
ejus? aut quis audeat ei dicere: Operatus es iniqui-
tatem?*] Ac si dicat: Cujus perscrutari actio
non potest, quo pacto reprehendi potest? Nemo**

enim bene iudicat quod ignorat. Tantò ergo debemus sub ejus iudiciis silendo quiescere, quantò & rationem iudiciorum illius nos cernimus non videre. Unde & bene subditur.

Quòd nostra scientiam mensuram Christi opera excedant.

CAPUT II.

Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.] In Scriptura sacra viri aliquando Angeli, aliquando autem perfectæ vitæ homines memorantur. Nam quia aliquando vir Angelus dicitur, Daniel propheta testatur, dicens: *Ecce vir Gabriel.* Rursum, quia virorum nomine perfectæ vitæ homines exprimentur, in Proverbiis sapientia loquitur, dicens: *O viri, ad vos clamito.* De Domino igitur viri canunt, cum ejus nobis potentiam vel superni spiritus, vel perfecti quique doctoris innotescunt. Sed tamen opus ejus ignoratur: quia nimirum iudicia illius ipsi etiam qui hunc prædicant, impenetrata venerantur. Et sciunt ergo quem prædicant, & tamen ejus opera ignorant: quia cognoscunt per gratiam eum, à quo facti sunt, sed ejus iudicia comprehendere nequeunt, quæ ab illo etiam super ipsos sunt. Quòd enim omnipotens Deus perspicuè in sua actione non cernitur, Psalmista testatur, dicens: *Qui posuit tenebras lacubulum suum.* Et rursum: *Iudicia tua abyssus multa.* Atque iterum: *Abyssus sicut pallium amictus ejus.* Unde bene etiam per Salomonem dicitur: *Sicut ignoras quæ sit via spiritus, & quæ ratione compingantur ossa in ventre pregnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.* Ut enim una è multis loquar, duo ad hanc lucem parvuli veniunt, sed uni datur ut ad redemptionem per baptismum redeat, alter autè subtrahitur, quam hunc regenerans unda perfundat. Et sæpe fidelium concessio fidei sacramento renovatur. Sed fortasse aliquis dicat, quòd hunc Deus acturum pravè etiam post baptismum noverat, & idcirco eum ad baptismatis gratiam non perducit. Quod si ita est, peccata quorundam proculdubio priusquam sint perpetrata, puniuntur. Et quis ista rectè sentiens dixerit, quia omnipotens Deus, qui alios à perpetratis facinoribus liberat, hæc in aliis etiam non perpetrata condemnet? Occulta itaque sunt ejus iudicia: & quanta obscuritate nequeunt conspici, tanta debent humilitate venerari. Dicit ergo: *[Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri]* Ac si aperte diceret: *De quo fortes quique locuti sunt, ejus opera tuæ mentis oculis absconduntur: quia mensuram tuæ notitiæ eo ipso quo humanitate circumscriberis, transeunt.* Sequitur.

Quòd Deum quidem esse scimus, quod majus est; & ejus iudicia ignoramus, quod minus est.

CAPUT III.

Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.] Omnis homo eo ipso quo rationalis est conditus, debet ex ratione colligere, eum qui se condidit, Deum esse. Quem nimirum jam videre, est dominationem illius ratiocinando conspiciere. Cum verò dictum sit: *[Omnes homines vident eum.]* rectè subjungitur: *[Unusquisque intuetur procul.]* Procul quippe eum intueri, est non jam illum per speciem cernere, sed adhuc ex sola operum suorum admiratione pensare. Procul illum hic etiam electi conspiciunt: quia necdum claritatem illius per acumen intimæ visionis apprehendunt. Cui etiam jam per amorem juxta sunt: adhuc tamen ab illo terrenæ inhabitationis pondere disjunguntur: & quamvis ei bene vivendo inhæreant, à contemplationis ejus S. Greg. Tom. I.

A specie longè se esse suspiciant. Quem nimirum reprobis etiam cum ad iudicium venientem viderint, procul intuentur: quia non eum in divinitatis forma, sed in sola qua comprehendi potuit humanitate conspiciunt: quia videlicet eorum oculos reducta tunc ad memoriam sua malè gesta reverberant, & dum ejus humanitatem vident, cujus divinitatis claritatem non vident, miro modo ab ejus visione quem conspiciunt, longè fiunt. Sed cum dicitur: *[Memento quòd ignores opus ejus.]* ac deinde subjungitur: *[Omnes homines vident eum;]* quem sicut diximus, videre, est transcendentem omnia ejus essentiam ex ratione colligere: valde mirandum est, quòd & ipsum cernimus, & ejus opus ignoramus. Dubii quippe de ejus essentia non sumus, & tamen in ejus iudiciis incerti remanemus. Patet nobis quod summum est: absconditur, quod minimum. Minus quippe sunt ejus opera, quam ipse; & agentem cernimus, sed in actione caligamus: quia videlicet cur quid fiat incertum est, sed quis sit qui hæc incerta faciat, incertum non est. Dicit ergo: *[Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri: omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.]* quia eum, cujus iudicia minime comprehendimus, esse per rationem videmus: quem * tantò adhuc procul cernimus, quantò ab ejus fortitudine nubilo infirmitatis nostræ separamur. Sequitur.

Quòd infirmum Christi secundum carnem fortius est hominibus: nec in hac humana natura aliquis ei vel in patribus, vel prophetis possit æquari.

CAPUT IV.

Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram.] Superius dixerat: *[Ecce Deus excelsus;]* nunc iterum dicit: *[Ecce Deus magnus.]* Quid est quòd de Deo loquens, ecce dicit, & ecce reperit, nisi quòd ecce dicimus de ea re, quam in præsentem monstramus: & quia Deus ubique præfens est, cum de illo ecce dicitur, etiam non videntibus adesse memoratur. Bene autem eum vincere scientiam nostram narrat, quem videri ab omnibus dixerat: quia etiam ex ratione conspiciatur, magnitudo tamen illius nulla nostri sensus subtilitate penetratur. Quidquid namque de claritate ejus magnitudinis scimus, infra ipsum est: & tantò ab ejus scientia longè repellimur, quantò ejus potentiam nos comprehendisse suspicamur. Nam quamvis in alium mens nostra rapiatur, ejus tamen magnitudinis immensitate transcenditur. Cujus tunc aliquid quasi ex parte cognoscimus, quando eum nos dignè cognoscere non posse sentimus. Sequitur: *[Numerus annorum ejus inestimabilis.]* Dicere utcumque æternitatem voluit, & ipsam æternitatis longitudinem annos vocavit. Cum enim brevitatem temporis dilatare volumus, momenta per horas, horas per dies, dies per menses, menses autem per annos extendimus. Quia ergo per amplum quiddam dicere voluit, sed quid diceret, latius non invenit: * ideo annos sine æstimatione numeri multiplicavit, dicens: *(Numerus annorum ejus inestimabilis;)* ut dum ea quæ apud se sunt prolixa multiplicat, æternitatis longitudinem se metiri non posse infirmitas humana cognoscat. Tende itaque oculum in æternitatem, ut videas Deum, vel quando est à principio, vel quousque: & nusquam finis superior, quia esse non incipit: nusquam finis inferior, quia esse non desinit. Intra ipsum omnia coangustantur, ipse verò circa omnia sine spatio extenditur, sine loco dilatur. Ecce cuncta quæ facta sunt, ea ipsa circumscriptione quæ creata sunt, superiori & inferiori sine cinguntur. Lege enim sua, qua antè esse incipiunt, festinant non esse. Sed quædam mirabiliter acceperunt, ut quamvis ea finis superior inchoat, finis tamen inferior non constingat; & licet esse incipiant, esse Ccc ij

* al. in Dec.

Sup. lib. 16. Cap. 5.

in perpetuum non desistant. Horum verò æternitas idcirco summā est æternitati dissimilis, quia æterna esse cœperunt. Cū ad extrema prospicimus, horum finem qui omnino deest, non comprehendimus: eorum tamen initia cernimus, cū mentem retrò revocamus: & dum in eis infra supraque animū ducimus: non capimus omnino quousque sunt, sed videmus ex quo. Deus autem quia quasi quiddam in eo per æternitatem longum est, quod nec initio oritur, nec fine terminatur, nec ex quo in semetipso recipit, nec quousque, dicatur ergo: [*Numerus annorum ejus inestimabilis.*] Per hoc ergo quod annorum illius numerus dicitur, diuturnum ejus esse ostenditur. Per hoc verò quod inestimabilis memoratur, hoc ipsum esse infinitum & incomprehensibile demonstratur. Sed quia humanis mentibus innotescat, agnovimus, dum omnes homines vident eum; & quia ejus magnitudinem admirantes cernimus, dum annorum ejus numerus inestimabilis habetur: restat jam ut etiam quid agat, audiamus. Sequitur.

Quod ablati Prophetis. & veteris Testamenti auctoribus, Ecclesiastica doctrina multipliciter exponens quod illi sub brevitate locuti sunt, quasi ex guttis gurgites fecit.

CAPUT V.

Qui auferit stellas pluvie, & effundit imbres ad instar gurgitum. Duo in hac vita sunt genera justorum: unum videlicet bene viventium, sed nulla docentium: aliud verò rectè viventium, & eadem recta docentium: sicut & in cæli facie aliæ stellæ prodeunt, quas nullæ pluvie subsequuntur; aliæ prodeunt, quæ arenam terram magnis imbribus infundunt. Igitur quoties in sancta Ecclesia rectè quidam vivunt, sed tamen prædicare eandem rectitudinem nesciunt, stellæ quidem sunt, sed in siccitate aëris natæ; quia per exemplum bene vivendi lucere ceteris possunt, sed per prædicationis verbum plueri nequeunt. Cū verò in ea quidam & rectè vivunt, & aliis eandem rectitudinem verbis prædicationis influunt, quasi ad referendas pluvias in cælum stellæ producantur, quæ sic vitæ suæ meritis luceant, ut etiam sermone prædicationis pluant. An non in hoc cælo astrum pluvie Moyses exiit, qui cum de supernis emicuit, corda peccantium quasi arenam inferiis terram sanctæ exhortationis pluvia ad ubertatem germinis infudit? An non Esaias astrum pluvie ostensus est, qui in eo quod lucem veritatis prævidens tenuit, siccitatem infidelium prophetando annuncians rigavit? An non Hieremias & Prophetæ ceteri velut in cælo positi astra pluvie fuerunt, qui in prædicationis culmine erecti, dum pravitatem peccantium liberè increpare ausi sunt, quasi verborum guttis obæcationis humanæ pulverem rigando presserunt? Quorum videlicet animas ab hac corruptibili carne susceptas, quia ex præsentis vita superna judicia auferunt, quasi à cæli facie stellæ pluvie subtrahuntur, & ad occultum astra redeunt, dum peractis suis curibus sanctorum animæ in thesauris dispositionis intimæ reconduntur. Sed quia terra arefceret, si subductis stellis pluvie superna funditus fluente cessarent, rectè dicitur: [*Qui auferit stellas pluvie, & effundit imbres ad instar gurgitum.*] Nam cū Prophetas abstulit, eorum vice Dominus Apostolos misit, qui in similitudinem gurgitum pluerent, postquam subductis antiquis patribus exteriora legis prædicamenta tacuissent. Stellæ ergo pluvie abscondit, & ad instar gurgitum imbres fudit: quia dum prædicatores legis ad secreta & interna retulit, per dicta sequentium uberius vis prædicationis emanavit. Possunt quoque per stellas pluvie, sancti Apostoli designari, de quibus Judæa reprobata per Hieremiam dicitur: *Prohibita sunt stel-*

^{5.} Hier. 3.
^{6.}

A le pluviarum, & serotinus imber non fuit. Stellæ ergo pluvie Dominus abstulit, atque ad instar gurgitum imbres fudit: quia cū de Judæa prædicantes Apostolos abstulit, doctrinā novæ gratiæ mundum rigavit. Quod utrumque factum in Ecclesia potest non inconvenienter intelligi: quia cū solutis corporibus ad secreta supernorum sinus Apostolorum animas retulit, quasi à cæli facie stellæ pluvie abscondit. Sed ablati stellis pluvie, in morem gurgitum imbres dedit: quia etiam reductis ad superna Apostolis, per expositorum sequentium linguas, divinæ fluenti scientiæ diu abscondita largiori effusione patefecit. Nam quod illi sub brevitate locuti sunt, hoc exponendo isti multipliciter auxerunt. Unde & non immeritò ipsa expositorum prædicationis gurgitibus comparatur: quia dum multorum præcedentium dicta colligunt, ipsi in eo quod adstruunt, profundius dilatantur. Nam dum testimonia testimonis jungunt, quasi ex guttis gurgites faciunt. Quorum verbis dum quotidie Gentilitas docetur, quia peccatorum mens cælestem scientiam accipit, quasi stans in terra aqua gurgites ostendit. Sed nequaquam se eisdem Apostolis expositores in scientia præferant, cū exponendo latius loquuntur. Meminisse quippe incessanter debent, per quos ejusdem scientiæ inventiones acceperunt. Unde & aptè subjungitur: [*Qui de nubibus fluunt.*] Hi quippe de nubibus gurgites fluunt; quia si ex sanctis Apostolis vis intelligentiæ non inciperet, nequaquam per doctorum ora largior maneret. In Scriptura enim sacra aliquando per nubes, mobiles quique homines, aliquando Prophetæ, aliquando autem Apostoli designantur. Per nubes quippe mobilitas humanæ mentis exprimitur, sicut Salomon ait: *Qui ventum observat, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metit.* Ventum proculdubio immundum spiritum, nubes verò subjectos ei homines appellat; quos toties huc illucque impellit & revocat; quoties tentationes ejus in eorum cordibus suggestionum flatibus alternant. Qui igitur ventum observat, non seminat: quia qui tentationes venturas metuit, cor ad bona opera non proponit. Et qui considerat nubes, non metit: quia is qui ante humanæ mutabilitatis terrorem trepidat, mercedis æternæ retributione se privat. Per nubes Prophetæ figurantur, sicut per Psalmistam dicitur: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris; id est, occulta scientia in Prophetis.* Per nubes quoque Apostoli designantur, sicut per Esaiam dicitur: *Manu dabo nubibus, ne pluant super eam imbrem.* Ipsi igitur stellæ, quia vitæ meritis lucent: ipsi nubes, quia arenam nostri pectoris terram cælestis intelligentiæ fluentis rigant. Si enim nubes non essent, nequaquam eos intuens Propheta dixisset: *Qui sunt isti, qui ut Esai. 60. nubes volant?* Imbrum itaque gurgites de nubibus fluunt: quia profundæ prædicationes sequentium, intelligentiæ originem à sanctis Apostolis acceperunt. De quibus adhuc nubibus aptè subjungitur: [*Quæ prætexunt cuncta de super.*] Nubes cū desuper aërem prætexunt, si in cælum oculos attollimus, non cælum, sed ipsas intuemur; nec visus noster æthereas plagas penetrat, quia ei illas ipsa sua infirmitas occultat; & cū de cælo sol rutilat, prius interfuso aëre pascitur, ut post in cælo solis radios contempletur. Quia ergo carnales homines sumus, cū superna appetere nitimur, quasi in cælum oculos levamus, & velut in cælum aciem intendimus: quia pressi usu rerum corporalium, docere spiritalia conamur. Sed quia transire intellectus noster ad divina non sinitur, nisi prius per sanctorum præcedentium exempla formetur, quasi jam cælum noster oculus suspicit, sed nubes videt: quia comprehendere ea quæ Dei sunt, appetit, sed vix mirari ea quæ hominibus collata sunt, potest. Unde & aliàs dicitur: *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Qui enim orientem solem contemplari non valet, irra-

^{7.} Psal. 71.

diatos montes aspicit, & quia sol ortus sit, deprehendit. Ex aeternis ergo montibus nos Deus illuminat: quia per admiratam vitam patrum praecedentium, radio nos suae claritatis illustrat. Ecce in studio devotionis Dominicae & charitatis accendimur, sed in hac devotione atque charitate melius harum nubium contemplatione formamur. Quid enim devotius Petro? Quid charius Joanne? Ille per devotionem fluida maris dorfa calcare non timuit, iste per amorem in ipso auctoris nostri pectore requievit; & qui ad corporalis carnae refectorem venerat, spirituale pabulum de sinu Redemptoris sumpsit. Sed quia signari per nubes etiam Prophetas diximus, necesse est ut adhuc ad medium superiorum patrum exempla deducamus. Ecce quum praecipit caelestibus subdi per obedientiam cupimus, consideratis antiquorum patrum vestigiis juvamus. Quid enim Abraham obedientius, qui ad unam vocem Dominicam cognatos ac patriam deserit: & pro adipiscenda aeterna hereditate ipsum ferire non trepidat, quem senex jam & paene moriturus acceperat heredem? Cum patientiae virtutem apprehendere conamur, praecedentium exempla conspiciamus. Quid enim Isaac patientius, qui ligna portat, de holocausto interrogat, atque post paululum ligatur, & non loquitur; aere superponitur, & non reluctatur? Quid ergo isto viro dici patientius potest? qui quasi ad solatium ducitur, & requirit; ad ferendum ligatur, & conticet; & oblaturus holocaustum interrogat, offerendus in holocaustum tacet. Cum accingi ad laborem tolerantiam nitimur, exemplis praecedentium informamur. Quid enim Jacob laboriosus, qui apud Laban tam longo tempore propinquus iure cognationis, opera exercuit servitutis, & vice obsecutus est famuli, ut perfrueretur praemiis heredis? Cum arcem continentiae & castitatis ascendere nitimur, exemplis praecedentium sublevamur. Quid enim Joseph castius, qui ad desiderium petulantis dominae, iugo luxuriae premi non potuit etiam captivus? Et quidem hominibus extitit servus, sed contra dominantem nequitiam & in servitio liber fuit. Quum mansuetudine repleti concupiscimus, praecedentium exemplis adjuvamus. Quid enim Moyses mansuetus, qui commissi sibi populi seditionem tolerat, & tamen irascentem Dominum pro eisdem suis persecutoribus rogat, seque pro illis divino furori objicit, quia in sancto ejus pectore etiam ex persecutione charitas ignescit? Quum contra adversa mundi firmare mentis constantiam nitimur, praecedentium consideratione fulcimur. Quid enim Josue constantius, qui ad explorandam gentium qualitatem missus, nec proceritatis magnitudinem, nec numerositatis multitudinem expavit. Unde & easdem gentes, quas explorando non timuit, etiam praeliando prostravit. Quem benignitatis culmen apprehendere conamur, praecedentium exemplis instruiamur. Quid enim Samuele benignus, qui de principatu regendi populi dejectus, successorem sibi humiliter requirit, inventumque ungit in regem, unctum mox tolerat persecutorem? A quo ne moriatur, trepidat: & tamen ne ei Dominus irascatur, rogat. Ipse quippe cum mitteretur, ait: *Audiet Saul, & interficiet me.* Et ei per semetipsam Veritas dicit: *Quisquam tu iuges Saulem, cum ego abiecerim eum?* Quid ergo isto viro benignus dici potest, qui & hunc non vult divinitus percipi, a quo formidat occidi: Quum ad pietatis atque humilitatis celsitudinem tendimus, praecedentium exemplis levamur. Quid enim David misericordius, quid humiliter dici potest; qui a rege reprobo pro victoribus contumelias recepit, qui de manu hostili Israeliticam gentem fortis eripuit; & tamen ipse ne moriatur, quasi debilis fugit? Qui & se electum divino iudicio, & persecutorem suum reprobum

A agnoscit, & tamen eidem persecutori suo crebra satisfactionis humilitate se subijcit, qui persecutoris lanceam tollit, oram chlamydis detruncat, atque ad cacumen montis protinus properat, & uno eodemque tempore quia occidendi potestatem habuerit, ostentat, & ne occidatur, rogat. Quia ergo in cunctis quae spiritualiter appetimus, exemplis praecedentibus informamur, bene de his nubibus dicitur: [*Quae praetexunt cuncta desuper.*] More enim nubium extensa super nos patrum vita tegimur, ut ad fructum secundi germinis infundamur. Et quasi intuentes caelum prius nubes aspiciamus: quia ante bonorum facta admirando cernimus; & post, illa quae sunt caelestia, experiendo penetramus. Sed quia nequaquam harum nubium, id est, antiquorum patrum vita nobis virtutisque patresceret, nisi eam nubes alia, id est, sancti Apostoli lumine suae praedicationis aperirent, ad has nubes quae praedicando mundum circumeunt, sermo redeat, & quid per illas Dominus in mundo egerit ostendat. Sequitur.

Quod diffusus per orbem praedicatoribus, mansio parata est Deo in credentium cordibus, & clariscentibus miraculis, usque ad terminos mundi nomen Christi pervenit.

CAPUT VI.

SI voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Extendit nubes Dominus, dum ministris suis viam praedicationis aperiens, eos in mundi latitudinem circumquaque diffundit. Bene autem dictum est: [*Quasi tentorium suum.*] Tentorium quippe in itinere poni solet. Et cum praedicatorum sancti in mundo mituntur, iter Deo faciunt. Unde scriptum est: *Ecce misit angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te.* Et unde rursum per Psalmistam dicitur: *Iter facite ei, qui ascendit super occasum.* Et rursum: *Deus cum egredereis coram populo tuo, dum transgredereis per desertum, terramota est.* Deus enim, qui per semetipsum non localiter ubique est, per praedicatorum suos in mundi partes localiter ambulat. Unde etiam per Prophetam dicitur: *Et inambulabo in eis.* Iter quippe per eos agit, dum humanis cordibus eorum se eloquio infundit. Atque in hoc itinere tentoria Dei sunt haec eadem corda sanctorum, quibus quasi in via quiescendo tegitur, dum per haec ad mentes hominum veniens, agit quae disposuit, & non videtur. Hinc est quod simul omnis synagoga tentorium vocatur, cum cessasse a praedicatione sacerdotum Dominus per Hieremiam queritur, dicens: *Non est qui extendat ultra tentorium meum, & erigat pelles meas.* Hinc rursum de exterminatione ejus dicitur: *Dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum.* Quia enim in unius populi cultu tunc Dominus inter homines latuit, eundem sibi populum tentorium vocavit. Unde & recte nunc nubes istae ejus tentorium dicuntur; quia ad nos Deus per gratiam veniens, intra praedicatorum suorum mentes operitur. An Paulus ejus tentorium non erat, cum ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum ad corda mortalium veniens, in ejus mente Dominus quiescebat? Nubes quippe erat hominibus, tentorium Deo: quia quem praedicando infundebat audientibus, hunc invisibiliter in mente retinebat. Idem rursum dum catenis vincus Romam peteret Paulus occupaturus mundum, latens in ejus pectore quasi sub tentorio ibat Deus: quia & occultus videri non poterat, & per verba praedicationis proditus, iter inchoatae gratiae sine cessatione peragebat. Nubes ejus Moyses extitit, cum priusquam plebi Israeliticae ducatum praerberet, quadraginta annis in deserto

Malac. 3. a
Ps. 107. a
Ibid.
Levit. 25.
Hier. 10. d
Thren. 2. b
Rom. 1. d
Act. 28. c

Matt. 14.
Joan. 13.
7.
Gen. 12.
Gen. 21.
* al. sublevamur.
Gen. 28.
Gen. 39.
Ezod. 12. g
Iosue 10.
1. Reg. 10. & 12.
1. Reg. 10.
Ibid.
1. Reg. 17. 18. & 19.

permanens, & sublimia appetens, à conversatione A
populi segregatus vixit. Sed tentorium Dei factum
est, cum ad revocandum populum in Ægyptum
missus ibat, portans invisibilem in corde veritatem,
cum omnipotens Deus, qui patefecbat in opere, la-
tebat in corde. Et ubique præfens omnia continens,
iter in suo famulo in Ægyptum veniens faciebat.

Exod.
15. b

Unde scriptum est: *Iuit Deus in Ægyptum, ut redi-
meret sibi populum.* Ecce ire dicitur, per cuius incir-
cumscriptam præsentiam cuncta continentur: quia
is, qui ubique ex maiestate est, quasi in via gressus
ponit ex prædicatione. Sed eisdem sanctis prædica-
toribus nequaquam ad persuadendum verba suffi-
ciunt, nisi etiam miracula addantur. Unde cum di-
ctum sit: [*Si voluerit extendere nubes quasi tento-
rium suum; [rectè subjungitur: [Et fulgurare lu-
mine suo desuper.]* Quid enim sentire fulgura, ni-

si miracula debemus? de quibus per Psalmistam
dicitur: *Fulgura multiplicabis, & conturbabis eos.*
Per has ergo nubes lumine suo desuper fulgurat:
quia per prædicatores sanctos insensibilitatis nostræ
tenebras etiam miraculis illustrat. Cumque nubes
istæ verbis pluunt, cumque miraculis vim coruscæ
lucis aperiant, extremos etiam mundi terminos in
divino amore convertunt. Unde rectè subditur:

[*Cardines quoque maris operiet.*] Quod faciendum
quidem Elii vocibus audivimus, sed auctore Deo
jam factum cernimus. Omnipotens enim Dominus
coruscantibus nubibus cardines maris operuit; quia
emicantibus prædicatorum miraculis, ad fidem
etiam terminos mundi perduxit. Ecce enim præne
cunctarum jam gentium corda penetravit: ecce in

una fide Orientis limitem Occidentique conjunxit:
ecce lingua Britanniae, quæ nil aliud noverat, quam
barbarum fremere, jam dudum in divinis laudibus
Hebraeum cepit Alleluia resonare. Ecce quondam
tumidus, jam substratus sanctorum pedibus servit
Oceanus, ejusque barbaros motus, quos terreni
principes edomare ferro nequiverant, hos pro di-
vina formidine sacerdotum ora simplicibus verbis
ligant: & qui catervas pugnantium infidelium linguas
quæmetuerat, jam nunc fidelis humilium linguas
timet. Quia enim perceptis caelestibus verbis, cla-
rescentibus quoque miraculis, virtus ei divinæ co-
gnitionis infunditur, ejusdem divinitatis terrore re-
frænatur, ut prava agere metuat, ac totis desideriis
ad æternitatis gratiam pervenire concupiscat. Un-

de hinc quoque convenienter adjungitur: [*Per hæc
enim judicat populos, & dat escas multis mortalibus.*]
Per hæc nimirum verba prædicatorum, id est, gut-
tas nubium, per hæc fulgura miraculorum Deus
populos judicat: quia eorum corda territa ad pœni-
tentiam vocat. Nam dum superna audiunt, dum
mira opera attendunt, mox ad corda sua redeunt,
& se de antea actis pravitatibus affligentes, æterna
tormenta pertimescunt. Sed per easdem nubes, per
quas terror infligitur, etiam esca datur: quia ma-
gna prædicatorum dispensatio est, ut sic sciant su-
perbientium mentes affligere, ut etiam afflictas no-
verint consolationis eloquio nutrire: quatenus &
peccantes de æternis suppliciis terreant, & pœniten-
tes de superni regni gaudiis pascant. Unde bene ipse
dispensationis ordo servatus est, ut ordinatè Elii
diceret quod per has nubes prius judicat populos,

& postmodum escas præbet: quia nimirum omni-
potens Deus per prædicatores suos prius nos de pra-
va actione corripiens concutit, & postmodum per
spem consolans nutrit. Si enim divina dispensatio
per has nubes iudicium modò non ageret, nequa-
quam eisdem nubibus dixisset: *Accipite Spiritum
sanctum; quorum remisistis peccata, remittuntur
eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et rur-
sum, si per eas jejuna nostra corda non palceret,
nequaquam de esurientibus populis, discipulis Do-
minus diceret: *Date illis vos manducare.* Quod sic

Joan.
20. f

Matth.
14. b

tunc eorum manibus factum credimus, ut hoc eo-
rum verbis quotidie fieri sine cessatione videamus.
Quid enim agit Petrus, cum per epistolas loquitur,
nisi ut verbi pabulo corda nostra malè jejuna fa-
tiantur? Quid Paulus, quid Joannes per epistolas
loquentes operantur, nisi ut mentes nostræ caelestia
alimenta percipiant, & inedia suæ fastidium quo
moriebantur, vincant? Dicatur ergo: [*Si volue-
rit extendere nubes quasi tentorium suum, & fulgu-
rare lumine suo desuper, cardines quoque maris ope-
riet. Per hæc enim judicat populos, & dat escas mul-
tis mortalibus.*] Ac si apertè diceret: Si sanctos suos
in ministerio prædicationis extendit, eorumque ver-
ba miraculis adjuvat, totius mundi limites ad fi-
dem vocat, per quæ & prius superbientes judicat,
& post verbum consolationis nutriendi in spe humi-

les roborat. Sed cum escas dare mortalibus diceret,
notandum quod non ait, omnibus, sed multis:
quia videlicet scriptum est: *Non omnino est fides,*
Et quibusdam dicitur: *Propterea vos non auditis,*
quia ex Deo non estis. Et rursum: *Nemo potest veni-
re ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* Et
rursum: *Non venit Dominus qui sunt ejus.* Unde in ipsa
quoque sancta Ecclesia plurimi fidem tenent, & vi-
tam fidei non tenent: humilitatis Dominicæ sacra-
menta percipiunt, sed humiliari Dominicæ imita-
tione contemnunt: blanda divini eloquii prædica-
menta communicant, sed apud se immanes in tu-
more perseverant. Unde hinc quoque, postquam per
cardines maris aggregatæ Ecclesiæ latitudo signata
est, aptè subjungitur.

Quod superbis cognitio denegetur veritatis: & quid
sit quod filij Ruben & Gad ultra Jordanem campis-
tria concupiscant, & in terra promissionis heredita-
tem non velint, cum tamen ante fratres ad bellum
armati præcedant.

CAPUT VII.

[*Immanibus abscondit lucem.*] Immanes quippe
sunt, qui se clavis cogitationibus extollunt. Quos
contra per Esaiam dicitur: *Va qui sapientes estis in
oculis vestris, & coram vobis in seipso prudentes.* Quos Rom. 12.
contra etiam Paulus ait: *Nolite prudentes esse apud
vosmetipsos.* Sed his immanibus lux absconditur;
quia nimirum superbientibus veritatis cognitio de-
negatur. Unde per semetipsam Veritas dicit: *Confi-
teor tibi pater Domine cali & terra, quia abscondisti a
hac à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea
parvulis.* Sapientes & prudentes videlicet super-
bientes vocans. Qui enim non subjungit: *Revelasti
ea stultis, sed parvulis;* tumorem se damnasse in-
notuit, non acumen. Unde & aliàs dicitur: *Custo-
diens parvulos Dominus.* Atque ut ostendatur hæc
eadem parvitas quid vocatur, adjungitur: *Humi-
liatus sum, & liberavit me.* Quia ergo sunt multi
in Ecclesia, qui parvuli esse despiciunt, etiam in
humilitatis loco immanes apud se esse minimè desi-
stunt. Hos plerumque videas honoribus extolli,
voluptatibus perfrui, rerum multiplicitate dilatarì.
Hi sæpe nil præcipue nisi præesse ceteris appetunt, à
multis timeri gratulantur: rectè vivere negligunt,
& rectæ vitæ famam habere concupiscunt: adula-
tiones quaerunt, favoribus intumescunt. Et quia in
rebus sibi copiosè præsentibus prompti sunt, ven-
tura gaudia non requirunt. Cumque eos multiplex
actio occupat, etiam à semetipsis alienos demon-
strat. Et tamen si qua fidei tentatio exurgat; quia in
ea saltem specietenus continentur, hanc verbis,
hanc laboribus defendunt, & patriam caelestem vin-
dicant, nec tamen amant. Quos bene apud Moy-
sen filij Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse
exprimunt, qui multa pecora & jumenta possiden-
tes, dum extra Jordanem ea quæ viderant, campe-
stria concupiscunt, in repromissionis terra here-

10.

Nun.
1. v. 14

Ibid. b

Ibid. c

* al.
vanis

II.

Elai. 10.

ditatem habere noluerunt, dicentes: Terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animalium: & nos serui sui habemus iumenta plurima, precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem. Qui igitur iumenta plurima possident, Jordanem transire refugiunt: quia quos multa mundi implicamenta occupant, habitationem caelestis patriae non requirunt. Sed ipsa eos quam specietenus tenent, fides increpat: ne otij delectatione torpescant, atque exemplo suo alios à laboris tolerantia, & studio longanimitatis frangant. Unde eis per Moysen dicitur: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum Israel? Sed quia erubescant non defendere quod confitentur, pro eadem fide quam professi sunt, ad certamen properant, eamque non sibi, sed proximi vindicant. Unde & ad Moysen dicunt: Cautas ovium fabricabimus, & stabula iumentorum, parvulisque nostris urbes munitas: nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad praelium ante filios Israel. Qui mox fortes pro aliis veniunt, & repromissionis terram ab hostibus liberant, & relinquunt; atque ad pascenda armenta extra Jordanem redeunt. Multi quippe quamvis fideles, curis praesentibus occupati, quasi armenta extra Jordanem pascunt: quia contra fidem baptismatis tota mente omnique desiderio rebus perituris inserviunt. Qui tamen, ut diximus, cum fidei tentatio oritur, defensionum armis accinguntur. Hostes fidei superando trucidant, & hereditatem terrae repromissionis, id est, fructum fidei non amant: sicque pro illa pugnant, ut tamen sua pignora extra illam deponant. Quia enim parvulos foris habent, affectum in ejus habitatione non habent. Unde ad campestria redeunt; quia ab altis cacuminibus montium quasi à spe caelestium dilabuntur, ut extra repromissionis terram bruta animalia nutriant; quia ad pascendos * variis desiderijs irrationabiles animi motus elaborant: quia aeternae lucis quanta sit claritas nesciunt, qui transitorijs occupationibus obcaecantur; & dum de terrenis rebus superbiunt, caelestis sibiluminis aditum claudunt. Unde rectè nunc dicitur: [Immanibus abscondit lucem.] Sed tamen aliquando hos immanes superna gratia respicit, atque ipsis rerum abundantium occupationibus affligit, eorumque prosperitatibus adversas quidem, sed utiles tribulationes interferit, ut contristati ad cor redeant, atque in perituris rebus quam inaniter occupentur, agnoscant. Unde hinc quoque postquam subtrahita lux dicitur, aptè subjungitur: [Et praecipit ei, ut rursus adveniat;] quia veritatis lumen, quod elatis occupatisque mentibus absconditur, afflictis humiliterque revelatur. Lex quippe advenit, cum afflicta mens ipsas, quas de perituris rebus tribulationum tenebras tolerat, agnoscat: quia nisi aliquid ex lumine interno perciperet, nec hoc ipsum quia lumen perdiderat, videret. Quod intelligi specialiter etiam de Judaeis potest, qui idcirco Redemptori nostro in carne venienti contradicere ausi sunt, quia apud semetipsos immanes extiterunt. Sed his immanibus lux absconsa est; quia superbi lumen veritatis dum persequuntur, amiserunt. Sed quia in fine mundi ad fidem recipiendi sunt, rectè subjungitur: [Et praecipit ei, ut rursus adveniat.] Unde etiam per Esaiam dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquia salvæ sient. Tunc quippe ad eos lux revertitur, cum ipsi ad confitendam Redemptoris nostri potentiam revertuntur. Si autem in manibus, nequaquam per dativum casum unum nomen, sed duas partes orationis accipimus; potest intelligi, quia in manibus lux absconditur, cum apud rectum iudicem iniqui quique in suis operibus caecantur. Cui tamen praecipit-

ur ut rursus adveniat: quia dum peccatores se suis viribus salvari non posse cognoverint, gratiae lumen accipiunt, & protectionis intimae radii illustrantur, ut majore ardore postmodum caelestem patriam diligant, quam prius in terrena delectatione flagrabant. Sed hæc cum de caelesti patria loquimur, cui inesse mira claritate praeclara Angelorum agmina audimus; cui rerum omnium conditor praesidet, quam visione sua reficiens replet; cui vera hereditas lux est, & defectus ejusdem luminis nullus est: ad nos metipsos mentem reducimus, & quod terrena gestemus membra cogitamus, pensamus quod nati in tenebris, atque à radiis intimae lucis alieni, tantò nequius viximus, quantò rebus corporalibus dediti, à spiritualibus longius degebamus. Qua consideratione permotum cor, ac malè sibi conscium trepidat, & tantæ illius, quam audit, patriæ civem se fieri posse desperat. Unde hinc quoque aptè subjungitur, quò mens pavida ad fiduciam reducat. Nam de hac luce mox subditur.

Quò omnipotens Deus patriam caelestem, possessionem nostram fecit, & nos amicos & coheredes Christi constituit.

CAPUT VIII.

Annunciat de ea amico suo quòd possessio ejus sit, & ad eam possit ascendere. Amicus veritatis est, rectè amator actionis. Unde & ipsa Veritas discipulis dicit: Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis. Amicus quippe animae custos dicitur. Unde non immerito qui custodire voluntatem Dei in praecipis illius nititur, ejus amicus vocatur. Hinc est quòd rursum eisdem discipulis Veritas dicit: Vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis. De hac igitur luce aeternae patriae amico suo Deus annunciat quòd possessio ejus sit, ut nequaquam infirmitatis suae fragilitate desperet, nequaquam hoc quòd creatus, sed quòd recreatus est penset, sed tantò certius sciat, quia illius lucis claritatem possideat, quantò nunc vitiorum pullantium tenebras verius calcet. Bene autem in promissione subjungitur: [Et ad eam possit ascendere.] Quid enim difficilius, quam homini in terra edito, terrena & fragilia membra gestanti caelorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare? Sed eorundem spirituum ad nos conditor venit, seque hominem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo Patri per Prophetam dicitur: Minuisti enim paulo minus ab Angelis. Et quia inter nos & eisdem spiritus discordantis vitae scandalum reperit, mira potentia, mirabiliore etiam pietate summa creans, ima suscipiens, ima cum summis junxit. Hinc est quòd eodem Rege nato Angelorum chori in ejus annunciatione prodeunt, hymnum dicunt, & devicta pravae vitae discordia, hos quos dudum despexerant, cives agnoscent, confono ore praedicantes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis. Ac si apertè dicant: Quos à nobis malitia disjunxerat, jam nunc in terra nata bonitas jungat. Hinc est quòd ante incarnationem ejus in Testamento veteri adorasse homo Angelum legitur, nec tamen adorare prohibetur; sed post mediatoris adventum, cum se Joannes adorando Angelo prostravisset, audivit: Vide ne feceris, conservus tuus sum & fratrum tuorum. Quid est enim quòd prius aequanimitè se concedebant adorari, post ab homine Angeli recusant; nisi quòd prius hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redemptum, quò abjectiorem noverant, justius contemnebant; postmodum verò humanam naturam eò jam subiectam habere non poterant, quò hanc in auctore suo etiam super semetipsos ductam videbant? Neque enim debebat in membris sub-

10. 15.

b

Ibid.

2. 1. 6.

Luc. 2. 6.

Gen. 1. 8.

Apoc. 19.

6. 22. 6.

jecta despici, quæ in ipso membrorum capite meruit prælata venerari. Is ergo, qui propter nos minor Angelis extitit, æquales nos Angelis virtute suæ minorationis fecit. Unde & moriendo docuit mortem non metui, resurgendo de vita confidi, ascendendo de cælestis patriæ hereditate gloriari; ut quod caput præisse conspiciunt, illuc se subsequi & membra gratulentur. Unde bene ab eodem nostro capite dicitur: *Vicumque corpus fuerit, illic congregabuntur & aquila.* Unde Petrus ait: *In hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conservatam in celis.* Unde Paulus dicit: *Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam, æternam in celis.* Sed si nos quoque, qui editi in terra sumus, cælum conscendimus, ubi est, quod rursum Veritas dicit:

Matth.

24.

1. Petri.

1. d.

2. Cor. 5.

2.

1. Joan. 3. b.

1. Joan. 17. d.

Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, filius hominis qui est in cælo? Cui nimirum sententiæ statim obviat, quod hæc eadem Veritas dicit: *Pater, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* Quæ sibi in verbis suis non discrepat, sed ad inquirenda hæc quasi discordantia, studium nostræ mentis inflammat. Omnes enim nos qui in ejus fide nati sumus, ejus proculdubio corpus existimus. Quia igitur mira dispensatione pietatis, membrorum suorum Dominus caput factus est: repulsa reproborum multitudine, solus est etiam nobiscum. *Nemo igitur ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius*

*hominis qui est in cælo: quia dum nos unum cum illo jam facti sumus, unde solus venit in se, illuc solus redit etiam in nobis; & is qui in cælo semper est, ad cælum quotidie ascendit: quia qui divinitate super omnia permanet, humanitatis suæ compage sese quotidie ad cælum trahit. * Ergo si desperet humana fragilitas, unigeniti sanguinem consideret, & in pretio suo conspiciat quàm magna est, quantum valet. Perpendat sollicitè quòd caput præcessit, & quæ ad vivendum præceptis adstringitur, ad sperandum exemplo roboretur: confidat cælus, speret supernam patriam, Angelorum se sociam sciat, atque in suo capite prælatam se etiam Angelis gaudeat. Dicatur igitur rectè de hac luce æternæ patriæ: [Annunciat de ea amico suo quòd possessio ejus sit, & ad eam possit ascendere.] Sed valde mirum sunt ista, valde terribilia, quòd homo in terra editus, atque à cælesti patriâ exigentibus meritis longè damnatus, non solum ad statum conditionis reducitur, sed etiam gloriosius exaltatur: ut qui paradisum perdidit, cælum recipiat: & non solum hunc debiti sui reatus non teneat, sed huic post culpam dona cumulatiùs excrecant: ut ille contemptor Dei, ille imitator diaboli, si ad fructum penitentiæ redeat, usque ad celsitudinem contemplandæ intimæ lucis ascendat. Cujus itaque cor non in hujus pietatis admiratione exiliat? Cujus torpor non in sublevatione tantæ considerationis expavescat? Unde & aptè subjungitur.*

C A P I
XXXVII.

Super hoc expavit cor meum, & motum est de loco suo. Audiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem. Subter omnes celos ipse considerat, & lumen illius super terminos terre. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, & non investigabitur, cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia. Qui precipit nivem ut descendat in terram, & hiemis pluviam, & imbrum fortitudinis suæ. Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua. Ingreditur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Archero frigus. Flante Deo concrevit gelu, & rursum latissima funduntur aqua. Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum. Quæ lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terræ, sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas iusserit inveniri. Ausculta hæc Job: sta, & considera miracula Dei. Numquid scis quando præceperit Deus pluviam, ut ostenderent lucem nubium eius? Numquid cum persolata fuerit terra Austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es celos, qui solidissimi quasi ere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris. Quis narrabit ei quæ loquor? Etiam si locutus fuerit homo, devorabitur. At nunc non vident lumen, & à Deo formidolosa laudatio. Dignè eum invenire non possumus: magnus fortitudinè & iudicio & iustitia, & enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

CAPUT IX.

Super hoc expavit cor meum, & motum est de loco suo. Quia pavor dum mentem percutit, hanc à semetipsa alienam reddit; nonnumquam Latini interpretes eccliam pavorem vocant, sicut per Psalmistam dicitur: *Ego dixi in pavore meo, projectus sum à vultu oculorum tuorum.* Ubi videlicet non pavor, sed excessus dici poterat. Sed pavor illic pro excessu ponitur: quia sicut in excessu, ita in pavore alienatur animus. Unde hic quoque considerata luce æternæ patriæ rectè subjungitur: [Super hoc expavit cor meum.] Ac si dicat: In admirationis excessu se transtulit, & quia novæ spei spiritu mens afflata est, semetipsam qualis in vetusta cogitatione fuerat, reliquit. Bene autem dicitur: *Et motum est de loco suo.* Locus quippe humani cordis, est delectatio vitæ presentis. Sed quum divina aspiratione tangitur locus nostræ cordis, fit amor eternitatis. Consideratione igitur æternæ patriæ de loco suo ani-

mus moveretur: quia derelictis infimis, in supernis cogitationibus ponitur. Priùs enim quæ essent eterna nesciebat, in presentium delectatione torperat, simulque ipse transiens, amore transeuntia tenebat. Sed postquam quæ essent æterna cognovit, postquam supernæ lucis radios raptim contemplando contrigit, admiratione summorum sese ab infimis suscitatus elevavit, ut nulla jam ei, nisi quæ æterna sunt, libeant, & despectis transeuntibus, sola quæ permanent, requirat. Bene ergo dicitur: [Super hoc expavit cor meum, & motum est de loco suo:] quia pigrum cor, & terrenis dudum cogitationibus deditum, cum repente per excessum se ad summam suspendit, cogitationis infimè locum mutavit. Sed quia per semetipsam in amore presentis seculi prostrata mens dormitat, & nisi divinæ gratiæ aspiratione pulsetur, in suis delectationibus frigida insensibilisque torpescit; necesse est ut quomodo interna cogitatione tangatur, vel qualiter ad spiritalia sensificetur, adjungat. Sequitur.

Quod

Quid superbus quisque prius timore iudicij concutitur, deinde data indulgentia Deo familiaris inheret, & unctus gratia Spiritus sancti, deinde amat & predicat.

CAPUT X.

13. **A**udiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem. Mos facti eloquij est, ut cum audiri aliquid per auditum insinuat, audiri eundem auditum dicat, sicut Habacuc ait: Domine audiui auditum tuum, & timui. Unde hic quoque dicitur: [Audiet auditionem in terrore vocis eius.] Notandum verò est, quod vox Dei non in gaudio, sed in terrore audiri perhibetur: quia nimirum peccator quisque dum sola quæ terrena sunt, cogitat, dum cor oppressum infimis cogitationibus gestat, si repente divinæ gratiæ aspiratione tangitur, hoc ante omnia intelligit, quod cuncta quæ agit, districta æterni iudicij animadversione puniantur. Auditio igitur vocis Dei prius in terrore fit, ut post veretur in dulcedinem: quia autè nos districti iudicij timore castigat, ut jam castigatos supernæ dulcedinis consolatione reficiat. Nam cum nos violenta serum temporalium delectatio possidet, & mentis nostræ oculos in somno torporis premit, si manu subita superni respectus excitamur, diu clausos, mox eisdem ad veritatis lucem oculos mentis aperimus, quæ egimus mala meminimus; quàm districtus iudex contra hæc veniat, videmus: versatur in mente quantum ille sit tanti iudicij adventus; quæ tunc illa sit hominum Angelorumque frequentia; quanta vi contra reprobos & ardentia pugnent elementa; quàm terribiliter æterna prodeat de districti iudicij ore sententia, qua reprobis dicitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui preparatus est diabolo & angelis eius.* Eorumdem pœna reproborum ante oculos volvitur, & quæ sint gehennæ tenebræ, cum gravi amaritudinis obscuritate pensatur. Quia ergo superbum cor prius terrore concutitur, ut concussum in amore solidetur, rectè nunc dicitur: [Audiet auditionem in terrore vocis eius.] Ubi & bene subiungitur: [Et sonum de ore illius procedentem.] Sonus de ore Dei, est vis timoris de superna irruens aspiratione: quia cum nos de venturis Dominus aspirando replet, proculdubio de malè gestis præteriti terret. Potest autem per os Dei, unigenitus designari Filius: qui sicut brachium eius dicitur, quia per eum cuncta Pater operatur, de quo Propheta ait: *Et brachium Domini cui revelatum est?* de quo Joannes dicit: *Omnia per ipsum facta sunt:* ita etiam os dicitur. Hinc est enim quod Propheta ait: *Os enim Domini locutum est hæc.* Per quem nobis omnia loquitur, ac si oris nomine patenter diceretur verbum, sicut nos quoque pro verbis linguam dicere solemus: ut cum Græcam, vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Græca verba monstramus. Os ergo Domini non immeritò ipsum accipimus. Unde & ei sponsa in Cant. 1. *Canticis canticorum dicit: Osculetur me osculo oris sui.* Ac si dicat: Tangat me dulcedine præsentis unigeniti Filij redemptoris mei. Per sonum verò oris potest ejusdem Domini sanctus Spiritus designari. Unde & aliàs in ejusdem Spiritus significatione scriptum est: *Factus est repente de celo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis.* Sonus igitur de ore Domini procedit, cum consubstantialis ei Spiritus ad nos per Filium veniens, surditatem nostræ insensibilitatis rumpit, sicut de eodem sono incircumscripso atque incorporeo os Domini loquitur, dicens: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Potest ergo & per terrorem vocis, vis formidinis, & per sonum oris, dulcedo consolationis intelligi: quia quos Spiritus sanctus replet, prius S. Greg. Tom. I.

A eos de terrena actione terrificat, & postmodum spe caelestium consolatur: ut tantò post* confitendo * al. de præmijs gaudeant, quantò prius sola supplicia conspiciendo metuebant. Hinc est quod de unigeniti Spiritu quasi de hoc oris sono Paulus dicit: *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.* Hinc per semetipsam Veritas dicit: *Accipite spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ecce conversorum terror vertitur in potestatem: quia dum mala sua penitendo puniunt, usque ad exercendum iudicium ascendunt; ut hoc in Deo posse accipiant, quod prius de Deo ipsi metuebant. Iudices quippe sunt, qui supernum iudicium perfectè timuerunt; & aliena jam peccata incipiunt dimittere, qui prius formidaverant ne retinerentur sua. Sed quia hoc ipsum iudicium, quod spiritaliter agitur, modo à carnalibus non videtur; sunt nonnulli, qui Deum res humanas curare non æstimant, & eas ferri fortuitis motibus putant. Contra quos rectè subditur.

De Dei aqua in omnia provisione: & quod primitiva Ecclesia miraculorum adiutoris indiguit, quam persecutionis tribulatio pressit; nunc verò sola exigat operum merita, non virtutum signa.

CAPUT XI.

Subter omnes calos ipse considerat, & lumen illius super terminos terra. Ac si apertè diceretur: Qui summa regit, etiam extrema non deserit: quia sic impenditur maximis, ut tamen hæc eadem cura regiminis non præpediatur à parvis. Qui enim ubique præsens, & ubique æqualis est, etiam in dissimilibus sibi ipsi dissimilis non est. Æque ergo omnia respicit, æque cuncta disponit, qui in omnibus locis præsens, nec localiter tenetur, nec varia curando variatur. Si autem calos, sanctos prædicatores accipimus, Propheta attestante, qui ait: *Cali enarrant gloriam Dei;* postquam per sonum oris adventus Spiritus sancti designatur, rectè subiungitur: [Subter omnes calos ipse considerat, & lumen illius super terminos terra.] Sunt namque nonnulli, qui cum mira Apostolorum opera audiunt, quod acceperit Spiritu sancto mortuos verbo suscitarent, ab obsessis dæmonia pellerent, umbræ infirmitates amoverent, ventura quæque prophetando prædicerent, & unigenitum Verbum Dei, omnium gentium loquentes linguâ prædicarent: quia has virtutes nunc in Ecclesia non vident, subtractam jam ab Ecclesia supernam gratiam suspiciantur, nescientes pensare quod scriptum est: *Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.* Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adiutoris indiguit, cum eam tribulatio persecutionis pressit. Nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed sola merita operum requirit, quamvis & illa per multos cum opportunitas exigit, ostendat. Scriptum quippe est: *Lingua in signum sum non fidelibus, sed infidelibus.* Ubi ergo omnes fideles sunt, quæ causa exigit ut signa monstrantur? Unde citius fortasse satisfacimus, si quid de ipsa Apostolica dispensatione memoremus. Paulus namque egregius prædicator Melitem veniens, & plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publij dysenteria febrilibusque vexatum, orandò salvavit, & tamen ægotanti Timotheo præcepit, dicens: *Memento disco vino utere, propter stomachum tuum, & frequenter quentes tuas infirmitates.* Quid est Paule, quod ægrum infidelem orando ad salutem revocas, & tantum adiutorem Evangelij more medici per alimenta curas; nisi quèd idcirco sunt exteriora miracula, ut mentes hominum ad interiora perducan-

tur: quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur, ea quae admirabiliora sunt invisibilia credantur? Signo quippe virtutis pater Publij sanandus fuerat, ut mente revivisceret, dum miraculo ad salutem rediret. Timotheo autem adhibendum foris miraculum non erat, quia jam totus intus vivebat. Quid est ergo mirum si propagata fide, crebro miracula non sunt, quando haec ipsi quoque Apostoli in quibusdam jam fidelibus non fecerunt? Elevatis ergo caelis, Dominus inferiora considerat: quia & ablatis summis praedicatoribus, incessanter etiam infima nostrae infirmitatis curat. Et quasi subter caelos lumen illius, terrae terminos respicit; quia post sublimem vitam praecedentium, etiam peccatorum mores actusque gratiae suae illustratione comprehendit. Qui est virtutum signa nunc per vitam fidelium crebro non exerit, ab eisdem tamen fidelibus per virtutum operum numquam recedit. Postest etiam lumen illius super terminos terrae ita intelligi, quod praedicatione supernae gratiae dum gentes ad fidem colligit, intra semetipsam mundi limites claudit. Vel certe termini terrae, sunt fines hominum peccatorum. Et saepe contingit, ut plerique Deum deserant, & vitae suae tempora in desiderii carnalibus expendant: sed tamen superna gratia respectu in extremis suis ad Deum redeant, quae sint iudicia aeterna cognoscant, cunctaque quae se perversee egisse meminerint, scetibus puniunt, atque haec verè se insequi rectis operibus ostendunt. Quibus subsequente justitia profectio torum dimittitur, quod ante deliquerunt. Hinc enim per prophetiae spiritum Anna dicit: *Dominus iudicabit fines terrae:* quia nimirum anteaquam vitam Deus non iudicat, quando posteriora peccatorum, respectu supernae pietatis illustrat. Hinc Moyses ait: *Primogenita asini mutabis ove.* Per asinum quippe immunditia, per ovem verò innocentia designatur. Asini ergo primogenita ove mutare, est immundae vitae primordia in innocentiae simplicitate convertere: ut postquam illa peccator egit, quae ut immunda Dominus respuit, ea jam agendo proferat, quae Dei sacrificio imponat. Quia ergo post prava opera peccator convertitur, & ab actionum suarum tenebris juxta finem aliquando revocatur, rectè nunc dicitur: *[Et lumen illius super terminos terrae.]* Sed gravi lactu afficit eadem gratia, quae post facinorosa mentem replet. Nam male gesta ad memoriam reducit, sibi que hominem quam sit iuste damnandus ostendit. Unde fit, ut peccatum omne quod se egisse reminiscitur, quotidianis scetibus insequatur: & quod magis valet jam quod iustum est cernere, eò ardentius appetit iniustum sese gemitibus punire. Unde aptè subjungitur.

Quod cum mentem hominis Deus ingreditur, continuo poenitentiae gemitus sequatur.

CAPUT XII.

Post eum rugiet sonitus] Quem enim Dominus illustrando repleverit, ejus vitam proculdubio in lamentum vertit; atque illuminatae menti quod magis aeterna supplicia insinuat, eò hanc durius de E transacta nequitia gemitibus fatigat; & dolet homo quod fuit, quia bonum jam incipit videre, quod non fuit: odit qualem se fuisse meminit, amat qualem se esse debuisse cognoscit, & solam jam poenitentiae amaritudinem diligit; quia cautè considerat in quantis voluptatibus sua delectatione peccavit. Bene ergo dicitur: *[Post eum rugiet sonitus:]* quia cum mentem Deus ingreditur, constat proculdubio quod mox poenitentiae gemitus sequatur, ut ei jam salubriter flere libeat, quae prius de iniquitatibus flenda iucunditate gaudebat. Sed quod uberius culpa fletur, eò altius cognitio veritatis attin-

gitur: quia ad videndum internum lumen polluta dudum conscientia lacrymis baptizata renovatur. Unde post poenitentiae rugitum aptè subjungitur.

Quod actionem Spiritus sancti, sive effectum eius, nemo ad plenum investigat, cum eadem actio per eundem Spiritum ordinata, aliis in resurrectionem, aliis sit in ruinam.

CAPUT XIII.

Tonabit voce magnitudinis suae] Voce enim magnitudinis suae Deus tonat, cum se nobis bene jam per lamenta praeparatis, quam sit magnus in supernis insinuat. Quasi enim de caelo tonitruum procedit, cum nos incuria negligentiae torpentes, respectus gratiae pavore subito percudit, atque in terra positi, sonum de superioribus audimus; quia terrena cogitantes, superni terroris sententiam repente pertimescimus, & mens bene jam de summis sollicita trepidat, quae prius in infimis male secunda torpebat. Sed istius visitationis occultae quibus modis se nobis insinuat terror, ignoratur: neque ipsius mentis acie comprehenditur, cuius ad melius intentio commutatur. Unde aptè subjungitur: *[Et non investigabitur, cum audita fuerit vox eius.]* Vox Domini auditur, cum gratiae ejus aspiratio mente concipitur, cum insensibilis occultae surditatis rumpitur, & cor ad studium summi amoris excitatum, virtutis intimae clamore penetratur. Sed istam vocem supervenientis Spiritus, quae se in aures cordis insinuat, nec ipsa mens quae per hanc illustrata fuerit, investigat. Pensare enim non valet, invisibilis virtus quibus sibi meatibus insinuat, quibus ad se modis veniat, quibus recedat. Unde & bene per Joannem dicitur: *Spiritus ubi vult spirat; & vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, & quo vadat.* Vocem enim spiritus audire, est vi compunctionis intimae in amorem invisibilis conditoris assurgere. Sed nemo scit unde veniat: quia ignoratur per ora praedicatorum, quibus se ad nos occasionibus fundat. Et nemo scit quo vadat: quia cum unam praedicationem multi audiunt, intelligi proculdubio non potest quem deserens abiciat, aut cuius ingrediens in corde requiescat. Una quippe res foris agitur, sed non per hanc uno modo intuentium corda penetrantur: quia qui invisibiliter visibilia modificat, in humanis cordibus causarum semina incomprehensibiliter plantat. Hinc est quod resuscitatus Lazaro multi crediderunt, sed tamen Judaeorum plurimi ad persecutionis zelum ex hac ipsa resuscitatione commoti sunt. Unum ergo idemque miraculum, quod aliis lumen fidei praebuit, alios per invidiae tenebras à lumine mentis excacavit. Hinc est quod uterque latro & eandem, & suae morti similem mortem Redemptoris vidit: sed cum superbiendo alter contumeliis laceessere non timuit, quem timendo alter honoravit; atque in una re una utriusque cogitatio non fuit, quia hanc internus arbiter invisibiliter modificando distinxit. Sed hi occultae aspirationis modi, quia comprehendendi nostra cogitatione nequeunt, nimirum divinae vocis vestigia nesciuntur. Bene ergo dicitur: *[Et non investigabitur, cum audita fuerit vox eius.]* Unde & adhuc subjungitur: *[Tonabit Deus voce sua mirabiliter.]* Voce sua Deus mirabiliter tonat, quia occultae vi corda nostra incomprehensibiliter penetrat. Quae dam latentibus motibus premit in timore, & format in amore, quanto ardore sequendus fitaliquo modo silenter clamat, & fit cuiusdam impulsiois nimietas in mente, cum nihil sonet in voce. Quae tantò apud nos valentius pestrept, quanto & ab omni exteriori strepitu aurem nostri surdescere cordis facit. Unde & anima ad semetipsam mox hoc intimo clamore collecta

miratur, quod audit; quia vim compunctionis incognita percipit. Cujus ipsa admiratio bene apud Moysen manna desuper veniente signatur. Dulcis enim cibus, qui de supernis accipitur, manhu vocatur. Manhu enim dicitur, *Quid est hoc?* Et quid est hoc dicimus, quando hoc quod cernimus, nescientes admiramur. Supernum igitur manna anima percipit, cum per vocem compunctionis elevata, novam speciem internae refectionis obtusecit, ut divina dulcedine repleta, jure respondeat, *Quid est hoc?* quia dum ab infima cogitatione suspenditur, ea quae de supernis conspicit, insolite miratur. Et quia cum hac voce torporis nostri surditas rumpitur, vetusta vitae protinus usus mutatur, ut anima superno spiritu afflata, & in summis appetat quae contemplerat, & contemnat in infimis, quae appetebat, recte subjungitur: [*Qui facit magna & inscrutabilia.*] Ut enim homo terrenis usibus deditus, iniquis desideriis pressus subito ad nova efferveat, atque ad consueta frigeat, exterioribus curis renunciet, in internis contemplationibus anhelet, quis hanc virtutem supernae vocis considerare sufficiat? quis considerando comprehendat? Magna sunt quae per vocem suam Dominus facit, sed minus magna essent si perferuntur potuissent. [*Facit ergo magna & inscrutabilia;*] quia ostendit foris perfectionem operis, sed latet intus ipsa qualitas operationis. Voce sua foris etiam per Apostolos illustrat, Paulo attestante qui ait: *Ego plantavi, Apollo rigavit; Deus autem incrementum dedit. Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Quamvis ergo nostris mentibus supernae vocis auditum non ipsi praebeant, missi tamen sunt, ut verbis nobis exterioribus condescendant. Unde apte subjungitur.

Quod viri contemplativi, quorum conversatio incalis est, infirmis fratribus condescendunt, & in eorum amore liquefunt, irrigantes arida corda eorum, ut & ipsi fructificent Deo.

CAPUT XIV.

Qui precipit nivem ut descendat in terram, & hiemis pluvias, & imbri fortitudinis suae. [*Es. 50. b* Quia Psalmista ait: *Lavabis me, & super nivem dealbabor;* quid hoc loco nivem, nisi per lucem justitiae candida accipimus corda sanctorum? Aquae autem ductae in superioribus constipantur, ut nives fiant. Sed cum haec ipsae nives ad terram veniunt, in aquarum iterum liquorem vertuntur. Aquae igitur sunt praedicatorum mentes: quae dum ad contemplanda superna se erigunt, altiori intellectu solidantur. Cumque in summa consideratione rapiuntur, virtutem confirmationis accipiunt. Sed quia adhuc in terris fraternae dilectione retinentur, semetipsas ab alto intellectu modificant, & infirmis humiliter praedicantes, more nivium corda amentia liquatae rigant. Nives ergo ad terram de caelestibus veniunt, cum sublimia corda sanctorum quae jam solida contemplatione pascuntur, pro fraternae charitate ad humilia praedicationis verba descendunt. Sicut enim nix terram cum jacet operit, cum vero liquatur, rigat: ita sanctorum virtus & per firmitatem suam apud Deum vitam peccatorum protegit, & per condescensionem suam quasi liquefacta arenam terram ut fructus proferat, infundit. Et quia aqua prius ab infimis trahitur, ut post a superioribus sparsa reddatur: sancti quique etiam cum in virtutum arce consistunt, unde elevati sunt considerant, ne alienae infirmitatis abjecta contemnant. Quasi ergo aquae ad terras, de quibus sublevatae sunt, redeunt, dum descendentes iusti peccatoribus, reminisci non desinunt quod fuerunt.

S. Greg. Tom. I.

A Certè aqua in terris adhuc Paulus fuerat, cum legem carnaliter sapiebat: sed ductus ad caelestia, in nivem versus est; quia quod prius infirmum sapuit, ad soliditatem verae intelligentiae commutavit; & tamen condescendens fratribus, quasi nix ima repetit; quia & post virtutum culmina, quam fuerit indignus agnoscit, dicens: *Qui prius fui blasphemus & persecutor, &c.* Ecce quam clementer suae imbecillitatis reminiscitur, ut aliorum equanimiter infirma patiat. Quasi enim ad terram de qua sumpta fuerat, post caelum arcana peccatorem se Paulus meminit, ut prodesse humiliter peccatoribus possit. Videamus itaque, aqua haec in nivis soliditatem vertenda, qualiter trahatur ad summa, ait: *Sive mente excedimus, Deo.* Videamus qualiter ad ima nix redeat, ut dum liquatur, infundat, ait: *Sive sobrius sumus, vobis.* Videamus quae manu ducitur, ut & jacens elevari valeat, & sublevata revocari, ait: *Charitas enim Christi urget nos.* Quia igitur charitas Christi, quae sanctorum mentes ad superna sublevat, eas pio moderamine pro fraternae dilectione etiam ad humilitatem condescensionis format, recte dicitur: [*Quae precipit nivem ut descendat in terram.*] Ubi & apte subjungitur: [*Et hiemis pluvias, & imbri fortitudinis suae.*] Hiems quippe est vita praesens, in qua nos etsi jam spes ad superna erigit, adhuc tamen mortalitatis nostrae frigidus torpor adstringit; quia scriptum est: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimat terrena habitatio sensum multa cogitantem.* Habet autem haec hiems pluvias, rectorum proculdubio praedicationes. De quibus videlicet pluvias per Moysen dicitur: *Expectetur sicut pluvia eloquium meum, & descendant sicut ros verba mea.* Haec nimirum pluviae hiemi congruunt, estate cessabunt: quia cum nunc carnalium oculis vita caelestis absconditur, necesse est ut sanctorum nobis praedicationibus irroretur. Cum vero aeterni iudicii aestus incanduerit, nullus verba praedicatorum necessaria tunc habebit: quia veniente iudice, ad cor suum quisque reducitur, ut sancta iam cum agere non valet, sentiat: & rectum quod sequi debuit, ex tortitudinis suae poena cognoscat. Unde bene per Prophetam dicitur: *Congrega eos quasi gregem ad Hierem, victimam, & sanctifica eos in die occisionis.* In die enim occisionis sanctificantur reprobi; quia tunc sancta quae debuerunt agere, sentiunt, cum digna pravitate suae supplicia iam declinare non possunt. Quia autem praedicationes sanctae cum vita praesenti, id est, pluviae cum hieme cessabunt, recte exeunti anime, atque ad aeternae felicitatis aetivae properanti, sponsi voce suadentis dicitur: *Surge, propera amica mea, formosa mea, & veni: jam enim hiems transiit, imber abiit & recessit.* Transiente quippe hieme, imber recedit: quia cum vita praesens peragitur, in qua nos ignorantiae nubilo, carnis corruptibilis torpor astrinxerat, omne ministerium praedicationis cessat. Clarius quippe per nos tunc videbimus hoc, quod sanctorum vocibus nunc obscurius audimus. Praecipit igitur Dominus nivem, & hiemis pluvias, ut in terram descendant, dum aspiratione sancti Spiritus pro corrigendis peccatoribus corda sanctorum ad ministerium praedicationis humiliat. Ubi recte additur,

Quod alia sit praedicatione de infirmitate humanitatis, alia de fortitudine divinitatis.

CAPUT XV.

Et imbri fortitudinis suae. Imber quippe fortitudinis Dei, est praedicatione divinitatis. Nam imber infirmitatis, est praedicatione ejus incarnationis, de qua per Paulum dicitur: *Quod infirmum est Dei,*

D d d ij

2. Cor. 13. b fortius est hominibus. Et rursū : Si crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Sic autem sancti viri humanitatis ejus infirma prædicant, ut auditorum suorum cordibus etiam divinitatis fortia infundant. Audiamus per tonitruum nubis, imbre fortitudinis : In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Audiamus etiam imbrem infirmitatis : Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Audiamus imbrem fortitudinis : Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat. Audiamus etiam imbrem infirmitatis : In propria venit, & sui cum non receperunt. Imbri ergo fortitudinis suæ præcipit ut in terram descendat : quia sanctorum suorum vocibus sic nobis humanitatis suæ infirma prædicat, ut nobis etiam mira & fortia suæ divinitatis innotescat. Sed cum virtutem nostrī conditoris audimus, statim ad corda nostra fortitudine compellente reducimur, & tantum super nos judicem perpendentes, quæ dignè, quæve egimus indignè, pensamus. Unde & bene subjungitur.

Quod naturali ratione, quæ est lex mentis, & lege prædicationis, homini Deus quid agat, & quid mereatur, insinuat.

CAPUT XVI.

Q^{ui} in manu omnium hominum signat, ut novent singuli opera sua. Mala enim quæ agunt homines, pensare contemnunt. Sed cum virtutem superne districtiōnis audiunt, pravorum operum hoc quod se deprimit, pondus agnoscunt. Prædicationis quippe verbis pulsati evigilant, ut pensent ad quæ supplicia sese antiquæ actionis meritum trahat. Dum ergo imber fortitudinis in terram descendit, in manu uniuscujusque signatur, ut sua opera sciat : quia dum virtus incomprehensibilis majestatis agnoscitur, ab unoquoque subtilius sua vita pensatur. Quod tamen intelligi & aliter potest. Creator namque omnipotens à cunctis insensibilibus irrationalibusque distinctam rationabilem creaturam hominem condidit; quatenus quod egerit, ignorare non possit. Naturæ enim lege scire compellitur, seu pravum sive rectum sit quod operatur. Nam ad judicium pro actione cur venit, si potuit nescire quod egit? Et ipsi ergo qui præceptis Dominicis erudiri contemnunt, utrum bona an mala sint quæ faciunt, sciunt. Nam si bona se facere nesciunt, cur de aliquibus factis in ostentatione gloriantur? Rursū si mala se agere ignorant, cur in eisdem factis alienos oculos declinant? Ipsi enim sibi testes sunt : quia sciunt malum esse quod agunt, quod videri ab aliis verentur. Si enim veraciter malum esse non crederent, nequaquam hoc ab aliis videri formidarent. Unde & bene per quemdam sapientem dicitur : Cum sit rimida nequitia, dat testimonium condemnationi : quia dum de facto suo conscientiam pulsans timor redarguit, ipsa sibi testimonium perhibet damnabile esse quod agit. Quod contra per Joannem dicitur : Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum. Fugiant ergo iniqui humanos oculos, semetipsos certè fugere non possunt. Quia enim malum quod faciunt, noverunt, habent testem conscientiam, habent judicem rationem suam. In peccato igitur quod committunt, prius contra se judicium suæ rationis inveniunt, & post ad districtiōnem æterni examinis perducuntur. Et hoc est fortasse quod per Psalmistam dicitur : *Abyssus abyssum invocat in voce catularum tuarum* : quia dum miro ordine dispositionis occultæ malum non permittitur nesciri quod agitur, & suo se jam judicio peccator in conscientia condemnat, & post condemnationem propriam

A ad æterni judicis sententiam properat. Abyssum ergo abyssum invocare, est de judicio ad judicium pervenire. Eant ergo prædicatores sancti, redarguant facta peccantium, auditores autem pravi contemnant verba justorum, defendant quantum voluerint pravitates suas, atque impudenter gestas, impudentius defendendo multiplicent; certè ipsi sibi in conscientia testes sunt, quia excusabiles non sunt. Eo enim ipso quo rationabilem creaturam Deus hominem condidit, in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua. Sed quia Eliu de pravitate singulorum sententiam protulit, illico ad ipsum pravitates auctorem, per quem unumquodque malum oboritur, mentis oculos deflectit : ut quia uno hoc versu pravi capitis membra perstrinxerat, etiam hoc ipsum membrorum caput sub brevitate describat. Vel certè, quia superius nubium Dei virtutes intulerat, agit nunc ut contra bonorum vitam adversarij impugnationes innotescat. Nam sequitur.

Quod in reproborum cordibus diabolus quasi in antro suo lateat.

CAPUT XVII.

Iⁿgreditur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur. Quis alius nomine bestie, nisi antiquus hostis accipitur, qui deceptionem primi hominis sævus impetit, & integritatem vitæ illius malè suadendo laniavit? Contra quem Propheta vocibus de sancta electorum Ecclesia in antiquum statum restauranda promittitur : *Et mala bestia non transibit per eam*. Sed hæc bestia cum post Redemptoris adventum, post prædicatorum voces, quasi post tonitruum nubium in fine mundi damnatum hominem, qui Antichristus vocatur, invaserit : quid aliud quàm latibulum suum ingreditur, ut in antro proprio demoretur? Vas quippe illud diaboli, antrum ac latibulum bestie est, ut insidians hominibus viam hujus vitæ carpentibus, in illo & per signa lateat, & per malitiam occidat. Qui tamen omnium reproborum corda etiam nunc priusquam apertus appareat, possidet : eaque per occultam malitiam quasi proprium antrum tenet, atque ad omne quod nocere bonis appetit, in eorum se obscuris mentibus abscondit. An Judæorum persequentium corda, antrum hujus bestie non fuerunt, in quorum diu consiliis latuit, sed repente vocibus erupit clamantium : *Crucifige, crucifige*? Et quia ad lacerationem mentis perungere tentando non potuit in Redemptore nostro, ad mortem carnis anhelavit. Hæc nimirum bestia multa electorum corda tenuit, sed hanc ab illis moriens Agnus excussit. Unde & in Evangelio dicit : *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*. Qui miro rectoque judicio dum confessiones humilium illuminans suscipit, superborum oculos deserens clausit. Unde ei per Psalmistam dicitur : *Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestie silvarum, catuli leonum rugientes ut rapiant, & quarant à Deo escam sibi*. Tenebras quippe Dominus ponit, cum peccatis judicia rependens, lumen suæ intelligentiæ subtrahit. Et nox efficitur : quia pravorum mens ignorantia suæ erroribus cæcatur. In qua omnes bestie silvæ pertranseunt, dum maligni spiritus sub opacitate fraudis latentes, in reproborum corda, pravitates suas explendo, percurrunt. In qua & catuli leonum rugiunt : quia nequissimarum, sed tamen eminentium potestatum ministri spiritus importunis tentationibus insurgunt. Qui tamen à Deo escam expetunt : quia nimirum capere animas nequeunt, nisi justo judicio prævalere divinitus permittantur. Ubi & aptè subjungitur : *Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis se collocant*.

GRE
RIJ
TOM

verunt: quia veritatis lumine per carnem apparente, à fidelium mentibus excussi, quasi ad cubilia sua reversi sunt, dum sola infidelium corda tenuerunt. Quod igitur illic leonum cubile, hic antrum bestiae dicitur. Notandum verò magnopere aestimo, quòd bestia hæc non solum antrum suum ingredi, sed in eo etiam morari perhibetur. Aliquando namque etiam bonorum mentes ingreditur, illicita suggerit, tentationibus fatigat, rectitudinem spiritus ad delectationem carnis deflectere conatur, delectationem quoque ad consensum perducere nititur: sed tamen resistente superno adjutorio prævalere prohibetur. Intrare ergo in mentes bonorum potest, sed in eis morari non potest: quia cor iusti huius bestiae antrum non est. Quos enim quasi proprium antrum possidet, eorum mentes proculdubio immorans tenet: quia & prius in eis cogitationes usque ad iniqua desideria, & post iniqua desideria usque ad nequissima opera perducit. Neque enim student reprobi suggestiones eius recta iudicii manu repellere, cuius voluptatibus appetunt subdita delectatione fervire. Cumque in eorum cordibus pravum quid oritur, mox per studium delectationis enutritur: & cum sibi minimè resistitur, protinus ex consensu roboratur, statimque consensus ad opus perducitur, opus verò etiam consuetudine gravatur. Rectè ergo in antrum suo morari hæc bestia dicitur, quæ tam diu cogitationes reproborum tenet, quousque eorum vitam etiam aculeo pravi operis perforat. Unde bene ad Judæam Dominus per Prophetam dicit: *Quousque morabuntur in te cogitationes noxiae?* Neque enim reprehendit, cur veniant, sed cur moerentur. Et in bonis enim cordibus cogitationes illicitæ veniunt, sed tamen morari prohibentur: quia recti quique ne captivandam domum conscientiae præbeant, ab ipso cordis limine hostem fugant. Qui & si quando repentinis suggestionibus usque ad primum vestibulum subripuerit, ad consensum tamen januam non pergit. Huic nimirum bestiae impulsu subitæ formidinis victus, januam cordis Petrus negando aperuit, sed citius cognoscendo restitit, stendo clausit. Quia verò antiquus hostis persecutorum corda non solum intrando tenuit, sed etiam tenendo possedit, dicatur rectè: *[Ingrederetur bestia latibulum suum, & in antrum suo morabitur.]* Quantum namque in Judæorum mentibus demorata sit discimus, cum illorum consilia attestante Evangelicæ narrationis audimus. In illa namque describitur, cum Redemptorem nostrum vivificare mortuos cernerent, in mortem ejus quantæ anxietate crudelitatis insanirent, quot explere contra illum prava desideria ardentem vellent, sed tamen populum timerent: quot occasione occidenti quærent, & invenire non possent: quot ad votum suæ sævitie alienigenarum manibus usi sunt: quia cum quem legaliter interimere ipsi non poterant, feriendum gentibus tradiderunt, ut ex sola potestate Romanus præses ageret, quod ex sola malitia ut agi debuisset, ipsi anhelerent. Unde & aptè subjungitur.

Quod Christus Judæis, qui zelo legis fervere videbantur, scandalum fuit; Gentibus vero infidelitatis frigore torpentibus sulcitia.

CAPUT XVIII.

AB interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo frigus. Scriptura sacra cum contra Arcturum interiora memorat, diversam Aquilonis partibus Austri plagam designat. Unde in hoc eodem libro scribitur: *Qui facit Arcturum, & Orio-*

nas, & interiora Austri. Quia igitur interiora Austri sol ferventior tenet, in Arcturo verò cursum omnimodo non habet: interiorum nomine plebs Judaica, Arcturi autem vocabulo, hoc in loco populus Gentilis exprimitur. Hi enim qui unum atque invisibilem Deum noverant, ejusdemque legi saltem carnaliter serviebant, quasi sub meridiano sole ferventes in fidei calore tenebantur. Gentiles autem quia nullam scientiam supernæ cognitionis attigerant, velut sine sole frigidi sub Aquilone remanebant. Quia verò tempestas impellit, frigus autem torpore opprimit, rectè nunc dicitur: *[Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo frigus.]* Ac si aperte diceretur: A Judæis surgit malitia persequens, & à Gentilibus potestas premens.

B Neque enim miracula fieri legis præcepta veterant, & tamen Judæi pro eisdem miraculis interimere humani generis Redemptorem quærebant. Unde ex-
 plere hoc quod cœperant, non valentes, ad Pilati prætorium concurrerunt, ut ipse hunc perimeret, quem injustè perimere lex nulla cohiberet. Ab interioribus ergo tempestas, atque ab Arcturo frigus prodiit, dum quod Judæa ex invidia petiit, hoc Gentilis iudex ex Romana auctoritate perpetravit. Unde bene contra hanc eandem invidiam adhuc subditur: *[Flante Deo concrevit gelu.]* Quia quòd fidelium cordibus Spiritus sanctus aspiravit, quòd majora virtutum miracula contulit, eò infidelium mentibus gravius invidia torpor excrevit, atque inde contra Deum plebs infidelis obdruvit, unde humilis populus antea tactam duritiam, qua se astrinxerat, emollivit. Deo enim flante in gelu versi fuerant, qui visis miraculis invidentes dicebant: *Ecce totus mundus post eum abiit.* Conspiciebant signa, cernebant per ministros ejus miracula, totum jam mundum secuturum fidei prædicamenta prævidebant: & tamen quòd sanctus Spiritus mundum repleverat, eò illorum mentes arctius invidiæ malitia ligabat. Aqua ergo in gelu versa fuerat, dum eunte post Deum mundo, Judæa in invidia pigra remanebat. Sed quia supernæ potestati suppetit, etiam tante crudelitatis duriciam solvere, atque ad amandum se corda infidelium liquare, post hoc gelu mox bene subditur: *[Et rursum latissima fundantur aqua.]* Post gelu quippe Dominus latissimas aquas fudit: quia postquam Judæorum sævitiam usque ad mortem pertulit, eorum corda protinus ab infidelitatis duricia amoris sui aspiratione liquefecit: ut tantò post desiderabilius ad obediendum current, quantò præceptis illius prius obstinatiùs resistissent. Unde bene per quemdam sapientem dicitur: *Sicut glacies in sereno, sic res solvantur peccata tua.* Ab hoc frigidi torporis gelu solvi Propheta desideraverat, cum dicebat: *Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.* De his aquis, id est, ad Deum concurrentibus populis, rursum dicitur: *Mittet verbum suum, & liquefaciet ea, stabit spiritus ejus, & fluent aqua.* Aquæ de gelu currunt: quia plerique ex duris persecutoribus magni prædicatores sunt. Gelu igitur in aqua liquatur, cum torpor interni frigoris ad irrigationem vertitur prædicationis. An Paulus gelu non erat, qui acceptis epistolis Damascum pergens, in corde fidelium quasi in terra jactata verbi Dei semina, ne ad perfectionem operum surgerent, restringere quærebat? Sed gelu hoc in aquam rediit: quia quos persequendo prius premere studuit, hos postmodum fluentis sanctæ exhortationis infudit: ut tantò ubertior electorum mensis exurgeret, quantò hanc imber Dei etiam ab ore persecutoris irrigaret. Unde & bene subditur.

Quod messis Ecclesiastica operarios desiderat, quorum compluratur doctrina, & exemplis proficiat.

CAPUT XIX.

22. **F**ruentum desiderat nubes.] Quid enim electi quique sunt, nisi frumenta Dei caelestibus horreis recondenda? Quae nunc in tritura areae paleas tolerant: quia in hac purgatione sanctae Ecclesiae, mores contrarios reprobos portant, quousque hanc internus agricola ventilabro iudicii dirimat, & in superna habitacula electos suos, quasi munda jam grana suscipiens, aeternis paleas ignibus tradat. Unde bene per Joannem dicitur: *Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextrinabili.* Sed hoc frumentum quousque ad perfectionem fructuum nostri carnis pluvias expectat, ut crescat: quia bonorum mens praedicantium verbis infunditur, ne ab humore charitatis desideriorum carnalium sole siccat. Hoc frumentum supernus agricola in mundo surgere, ac nubes desiderare conspexerat, cum dicebat: *Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate autem Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Qui igitur hic frumentum, illic messis, qui verò hic nubes, illic operarii vocantur: quia praedicatorum sancti & nubes sunt, & operarii; nubes videlicet per doctrinam, operarii per vitam: nubes quia verbis influunt, operarii quia non desinunt agere quod loquuntur. Unde & subditur: *[Et nubes spargunt lumen suum.]* Nubes enim lumen spargere, est praedicatorum sanctos exempla vitae & loquendo & agendo dilatare. Sed quamvis annunciationis intimae lumen spargant, non tamen ad convertenda omnium quae appetunt corda perveniunt. Nam sequitur: *[Quae lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit.]* Saepè enim praedicatorum sancti exhortari quosdam volunt, sed nequeunt. Saepè quosdam declinare appetunt, sed tamen internae instigationis impulsu exhortari eos instantissime compelluntur. Videamus nubem Dei quomodo gubernantis manu & ad ea quae non appetit, ducitur, atque ab impulsu suo iterum gubernantis manu retinetur. Certè Paulus cum vestimenta sua excutens à Corinthiis discedere vellet, audivit: *Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propter quod ego tecum sum, & nemo apponetur tibi ut noceat te, quoniam multus est mihi populus in hac civitate.* Rursum cum ad Thessalonicenses voluisset ire, retentus est, dicens: *Voluvi venire ad vos ego quidem Paulus, & semel & iterum, sed impedivit me satanas.* Neque enim per semetipsum satan praepedire tanti Apostoli vias potuit, sed occultae dispensationis usus, dum advertatur, nesciens deservivit; ut nimirum Paulus dum ad alios vellet accedere, nec valeret, eis, à quibus recedere non poterat, aptius prodesset. Nubes igitur Dei cuncta per circuitum lustrant; quia praedicationis luce mundi fines illuminant. Sed quia divinis nutibus subditae nequeunt explere quod volunt, ire non possunt, nisi quò eas voluntas gubernantis duxerit. Unde & adhuc subjungitur: *[Ad omne quod praeceperit eis super faciem orbis terrae.]* Saepè enim cum gubernantis voluntate perducuntur, aliter agere appetunt, sed aliter disponuntur. Nam plerumque quosdam auditores suos student blandè corrigere, & tamen eorum sermo in asperitatem ducitur. Plerumque quosdam refocare asperè appetunt, sed tamen eorum rigor per mansuetudinis spiritum refrenatur. Sicut ergo non possunt ire quò volunt, ita etiam nequeunt agere sicut volunt. Quia enim eos internus arbiter tenet cum mittit, ita illos etiam modificans suscipit cum perducit, ut aliquando in cogitatione alia disponat, sed alia in opere peragant, aliquando aliter inchoent, sed aliter consumment. Quia igitur juxta hoc quod sibi praecipitur ser-

A viunt, dicatur rectè: *[Quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod praeceperit illis super faciem orbis terrae.]* Eò enim apertioriam viam praedicationis inveniunt, quò ad hanc non suis, sed praecipientis sui nutibus ducuntur. Unde adhuc subditur.

Quod secundum gratiam Dei, verbum fidei ad omnes pervenit, & profectus iustitiae neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.

CAPUT XX.

Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiae suae eas iusserit inveniri.] Una tribu profectò Juda intelligitur, quae in Scriptura sacra clara ac multiplex praeter ceteris memoratur. Quae in hoc, quò ex se Redemptoris nostri carnem protulit, speciale praeter omnibus munus accepit. Terra autem Dei, simul omnis Judaea nominatur. Quae tunc ei fidei suae fructum protulit, cum totus sub idololorum cultu delapsis Gentibus mundus erravit. Locus autem misericordiae Dei est ipsa Gentilitas, cujus culpas districtus iudex si justè animadverteret, ad reconciliationem gratiae numquam veniret. Quae cum nulla apud Deum merita habuisset, reconciliationis tamen gratiam ex sola misericordia accepit. Unde bene per Paulum dicitur: *Gentes autem super misericordiam honorare Deum.* Unde rursus scriptum est: *Qui quondam non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.* Nubes ergo suas Deus ducit, sive in una tribu, sive in terra sua, seu in quocumque loco misericordiae suae eas iusserit inveniri: quia praedicatorum veteris novique Testamenti aliquando soli tribui Judae contulit, & Israël pene totum ex prava Regum gubernatione reprobavit. Aliquando & in terra sua has plere nubes facit: quia eundem Israëliticum populum ad antiquam gratiam post correptionem captivitatemque revocavit. Aliquando de loco suae misericordiae eas clarècere voluit: quia per praedicatorum sanctos etiam Gentibus virtutum miracula ostendit, ut sola misericordia à jugo erroris absolveret, quos ingenitae perfidiae ira deprimebat. Sed ecce Eliu, quia futura per propheticum spiritum sensit, quia multa sublimiter protulit, vir arrogans elationis suae pondere lassatus non valet portare quae dicit. Nam per jactantiam protinus adjungit: *[Ausculta haec Job: sta, & considera miracula Dei.]* Quasi in comparatione sui jactentem vidit, quem ad verba tantae praedicationis ut staret admonuit. Quamvis & per hoc quod dicit, *[Ausculta;]* gravem beato Job contumeliam irrogat: quia, sicut jam de illo & superius diximus, arrogantia minoris est, auditum sibi velle extorquere majoris. Sed licet Eliu bona quae dicit, nesciat pensare cui dicat, nos qui erudiri ab hominibus querimus, indagare verba doctrinae illius subtiliter debemus. Nam magna fortassis virtutis arte dicitur: *[Sta, & considera miracula Dei.]* Sunt nonnulli quippe, qui Dei miracula jacentes considerant; quia operationis ejus potentiam non sequentes admirantur. Stare quippe, est rectè agere. Unde & per Paulum dicitur: *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Et saepè quidem superna iudicia mirantur, praedicamenta caelestis patriae cum audiunt diligunt, mira opera internae dispositionis obtaescunt: sed tamen amando & vivendo ad haec eadem opera assurgere negligunt. Jacentes ergo Dei miracula considerant, qui ejus potentiam sciendo pensant, sed vivendo non amant. Per contemplationem quidem in consideratione oculos tendunt, sed tamen per intentionem sese à terra non erigunt. Unde bene in Balaam exprobratione dicitur: *Quis cadens apertos habet oculos.* Multa namque de adventu Redemptoris dixerat, & quae in novissimis temporibus erant ventura praevidebat, sed tamen ei vivendo assurgere noluit, quem praevidendo praedixit. Ia-

cens ergo apertos oculos habuit, cum ejus mentem A & prophetia ad caelestia tenderet, & avaritia in terra retineret. Jacens apertos oculos habuit: quia eum videre de superioribus potuit, quem prostratus in infimis non amavit. Eliu itaque, qui beatum Job nequaquam credidit vivendo tenuisse quod dixit, quasi admonens dicit: [*Sia, & considera miracula Dei.*] Quem adhuc de venturis discutit, & quasi de ignorantia humilians adjungit.

Quod nisi predicatorum loquendo prodant quales intus sunt, aut reliquis hominibus similes, aut longe despectiores videantur.

CAPUT XXI.

Numquid scis quando praeceperit Deus pluviam, ut ostenderent lucem nubium ejus? Si nubes sancti predicatorum sunt, pluviae nubium sunt verba praedicationum. Sed nubes cum per aera transvolant, nisi pluviae deorsum veniant, necitur quantum aquarum immensitatem portant. Nisi coruscus sol inter pluvias erumpat, intelligi non valet quid in eis etiam claritatis lateat: quia nimirum predicatorum sancti si taceant, & nequaquam loquentes ostendant, quanta sit caelestis speciei claritas, quam in cordibus gestant, aut reliquis hominibus similes, aut longe his despectiores videntur. Cum autem aperire per praedicationem coeperint quae sit supernae patriae remuneratio, quam intrinsecus tenent; cum perfectione prelli, in qua virtutis arce profecerint, innotescunt; cum visione despecti, loquendo insinuant unde timeantur; ipsae quae de nubibus influunt pluviae, lucem nobis earumdem nubium ostendunt. Per verba enim praedicatorum cognoscimus, ut in eis claritatem vitae quam appetunt, cum magna humilitate veneremur. Hanc nimirum lucem Paulus discipulis ostendebat, cum diceret: *Videte quae sit spes vocationis eius, quae divitiae gloria hereditatis ejus in sanctis, & quae sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus.* Hanc lucem Corinthii per scriptorum verba, quasi per pluviae guttas agnoverant, cum dicebant: *Epistola graves sunt & fortes, praesentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.* Sed plerumque predicatorum sancti ostendere semetipsos ut prosint cupiunt, nec tamen possunt: plerumque latere, ut quieti sint, appetunt, nec tamen permittuntur. Nemo igitur scit quando lucem nubium pluviae ostendant: quia nemo comprehendit quando Deus virtutem praedicationis praebet, ut praedantium gloria clarescat. Dicit ergo: [*Numquid scis quando praeceperit Deus pluviam, ut ostenderent lucem nubium ejus?*] Ac si aperte dicat: Numquid si venturos in mundo predicatorum jam conspicis, quando eos ad praedicandum Dominus repletionem sancti Spiritus impellat, quibusve modis eorum vitae claritatem mundo innotescat, apprehendis? Unde adhuc apte subjungitur.

Quod in doctrina Evangelica angusta semita sunt regula continentiae, & perfecta scientia sit, de effectu virtutum non in se, sed in Domino gloriantur.

CAPUT XXII.

Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectissimas, scilicet sanctae praedicationis vias. Angusta quippe porta est, quae ducit ad vitam. Eos ergo per semitas astringunt, qui ab intentionis eorum tramite per lata mundi desideria evagando non exeunt. Arta enim bene vivendi censura, non est ampla via, sed semita, in qua praedicator quisque studiosè constringitur; quia sub praceptorum custodia sollicitè coangustatur. An non quali quaedam angu-

stia est itineris, in hoc quidem mundo vivere, sed de hujus mundi concupiscentia nihil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despicere, & pro Deo opprobria amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulantes despicere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere? Quae videlicet omnia semita sunt, sed magna: quia quanto in praesenti vita pro ipsa vivendi custodia angustae sunt, tanto amplius in aeterna retributione dilatantur. Unde & bene subditur: [*Et perfectas scientias.*] Perfecta quippe scientia est, & cuncta haec sollicitè agere, & se de suis meritis scire nihil esse. Unde & ipsae nubes de hac perfecta scientia docentur, cum eis voce Veritatis dicitur: *Cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus.* Perfecta scientia est scire omnia, & tamen juxta quemdam modum scientem se esse nescire: quia etsi jam Dei praeccepta novimus, etsi jam virtutem verborum illius sollicita intentione pensamus, etsi jam quae intellexisse nos credimus, agimus: adhuc tamen acta eadem qua distinctione examinis sunt discutienda nescimus, necdum Dei faciem cernimus, necdum occulta ejus consilia videmus. Quanta ergo est nostra scientia, quae quousque mortalitatis pondere premitur, ipso suo incertitudinis nubilo caecatur? De qua bene per Paulum dicitur: *Qui se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oportet eum scire.* In hoc itaque mundo dum vivimus tunc perfectè quae scienda sunt scimus, cum proficientes per intelligentiam, nihil nos perfectè scire cognoscimus. Dicit igitur: [*Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias?*] Ac si aperte dicat: Numquid jam summa acta praedantium conspicis, qui postquam per scientiam ad alta se elevarunt, deorsum se humiliter per cognitionem suae ignorantiae inclinant? Quod quia solius sancti Spiritus dono agitur, ut humanum cor non solum de scientia, sed etiam de ipsa sua ignorantia perfectè doceatur, & calore amoris ad superna ferveat, dum minora esse quae cognovit, in infimis pensat, rectè subjungitur.

Quod doctorum & auditorum concordia quae mutua charitate coalescit, ex Spiritu sancto est.

CAPUT XXIII.

Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro? Saepe beatum Job figuram sanctae Ecclesiae tenere jam diximus. Vestimenta vero Ecclesiae sunt omnes, qui ei fidei adunatione junguntur. De quibus eidem Ecclesiae per Prophetam Dominus dicit: *Vivo ego, quia omnibus his velut ornamento vestieris.* Per Austrum vero, qui nimirum calidus ventus est, non immeritè Spiritus sanctus designatur, quo quisque dum tangitur, ab iniquitatis suae torpore liberatur. Unde bene in Cantibus canticorum dicitur: *Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Aquilo enim jubetur ut surgat, ut nimirum is, qui mortali corda restringit adversarius spiritus, fugiat. Auster enim venit & hortum perflat, ut ejus aromata disfluant: quia per adventum sancti Spiritus, dum mens hominum repletur, ex ea mox opinio virtutum aspergitur, ut jure jam sanctorum lingua quasi hortus Austro perflatus, dicat: *Christi bonus odor sumus Deo.* Vestimenta ergo sanctae Ecclesiae calida sunt, dum terra Austro perflatur: quia hi qui ei per fidem inhaerent, ferventibus charitatis studiis inardescunt, dum eorum mens sancti Spiritus afflatu perfunditur. Quod quidem & de eodem beato Job nihil obstat intelligi: quia sic haec generaliter in sancta Ecclesia dicimus, ut tamen per membra ejus singula specialiter teneamus. Unusquisque enim qui rectè vivit, atque hoc & alios docere consuevit,

quasi tot vestimenta habet, quot auditores ei concorditer inhærent. Natura namque vestimentorum est, ut per semetipsa calere non possint, sed adjuncta viventi corpori, dum exhalantes membrorum poros contegunt, emanantem ab intimis calorem premunt, quo nimirum calore hæc eadem vestimenta, calefiunt, sed calefacta, calorem quem acceperint, retinendo ad corpus reddunt. Quid ergo per vestimenta viventi corpori adhærentia, nisi discipulorum vita magistris bene viventibus conjuncta signatur? Quæ quasi per poros calorem accipit: quia ad amorem Dei & exemplo actionis, & impulsu exhortationis ignescit. Quæ velat frigus proprium expellit, dum à pristina iniquitate discedit: calorem quem acceperit, retinet, quia in eo quem prædicando sumferit, fervore convalescit. Doctores autem sancti dum auditores suos in amorem Dei proficere sentiunt, ipsi amplius in doctrinæ virtute fervescunt; & quia eos ad summa inardescere & fervescere conspiciunt, ad prædicanda bona celestis patriæ validius succenduntur. Qui & si quando pro eo quod adhuc vitam corruptibilem humanæ infirmitatis agunt, de qualibet culpa saltem tenuiter in opere, in locutione, in cogitatione tentantur, discipulorum suorum profectum conspiciunt, & ipsi vel in minimis esse reprehensibiles erubescunt: ne qua fortè exempla virtutinis præbeant eis, quos prædicationis voce ad regulam intimæ rectitudinis vocant. Dum ergo verbo doctorum accenduntur auditores, quasi ex viventi corpore vestimenta calefiunt. Sed dum ex profectu auditorum etiam vita docentium proficit, quasi ex calefactis vestimentis calor ad corpus redit. Sed nequaquam sibi doctores tribuant, quod per exhortationem suam ad summa proficere auditores vident: quia nisi Spiritus sanctus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incassum sonat. Formare enim vocem magistris exterius possunt, sed hanc imprimere interius non possunt. *Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Dicatur ergo: [*Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro?*] Quia nimirum tunc auditores, qui jam bene viventibus doctoribus inhærent, calorem superni amoris accipiunt, cum per afflatum sancti Spiritus excitantur, ac si aperte beato Job diceret: Incassum tibi tribuis, si quos per te profecisse in virtutibus contempleris: quia hi, quos per te incaluisse æstimas, nisi eos Spiritus sancti fervor attingeret, frigidum in sua insensibilitate remanerent. Postquam verò hæc fortiter dixit, per arrogantiam leviter motus, irrisionis illico verba subjungit, dicens.

Quod sancti Angeli hoc in munere retributionis acceperunt à Deo, ut ad peccatum ultra moveri non possint.

CAPUT XXIV.

T forsitan cum eo fabricatus es calos, qui solidissimi quasi are fusi sunt.] Possunt per calos, hi qui in celestibus sunt conditi, Angelici spiritus designari. Unde & in oratione nostra dicere voce Veritatis instrumur: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra:* ut nimirum voluntas Dei sicut à superiori creatura agitur, ita in omnibus etiam ab humana infirmitate servetur. De quibus bene dicitur: [*Qui solidissimi quasi are fusi sunt.*] Naturæ namque æris est, rubigine difficile consumi. Et virtutes Angelicæ, quæ in divino amore fixæ persisterunt, lapsis superbiensibus angelis, hoc in munere retributionis acceperunt, ut nulla jam rubigine subripientis culpe mordeantur, ut in contemplatione conditoris sine felicitatis sine permaneant, & in hoc quod sunt condite, æterna stabilitate subsistant. Quod bene apud Moysen ipsa de mundi origine historiarum verba

Mat. 6. b
De pat. dist. 2. c. Cir. in fin.
Gen. 1. a

A testantur, cum & prius factum celum dicitur, & hoc idem postmodum firmamentum vocatur: quia videlicet natura angelica & prius subtilis est in superioribus condita, & post ne unquam potuisset calere, mirabilis consummata. Possunt etiam per calos, ut sæpe diximus, electorum mentes exprimi, à cunctis terrenis contagiis intimo amore suspensæ. Qui quamvis corpore degant in infimis: quia tamen corde jam inhærent summis, veraciter dicunt: *Nostra conversatio in calis est.* Qui solidissimi ut are fusi sunt: quia ab integritate cæptæ fortitudinis, nulla mutabilitatis rubigine consumuntur. Quibus & fortiter contra adversa durantibus, auctoris voce dicitur: *Vos estis amici mei, qui permanistis mecum in tentationibus meis.* Sed quamvis doctus & arrogans cum irridere sanctum virum nititur, irrisioni suæ fortia dicta permisceat, à dictis tamen fortibus semper ad supervacua verba relabitur. Nam iterum deridendo subjungit: [*Offende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvitur tenebris.*] Ac si dicat: Tu, qui jam magna intelligentiæ luce perfrueris, docere nos, qui ignorantie tenebris involvitur, debes. Qui mox ab irrisione resiliens, despiciendo subjungit: [*Quis narrabit ei que loqueris?*] Ac si aperte dicat: Quæ ego ei de suis laudibus acutè sentiens non audita loquor, quis hæc narrare vel postquam audierit, potest? Sed quia cum doctrina & arrogantia in unius mentis habitatione confligit, à loquentis ore non solum sonat vivendi levitas, sed etiam gravitas sentiendi, postquam Eliu per arrogantiam leviter intumuit, dicens: [*Quis narrabit ei que loquor?*] mox per doctrinam subdidit.

Quod ineffabilis sit Deus, & scrutator majestatis opprimatur à gloria.

CAPUT XXV.

E tiam si locutus fuerit homo, devorabitur.] Omne quod aliquid devorat, hoc introitus trahens, ab intuentium oculis occultat, & rem quæ videri in superficie potuit, in profundum rapit. Homo igitur cum de Deo tacet, in profundum in qua est conditus, esse aliquid videtur. At si loqui de Deo ceperit, illico quàm sit nihil ostenditur: quia magnitudinis illius immanitate devoratur, & quasi in profundum raptus absconditur: quia fari ineffabilem cupiens, ipsa suæ ignorantie angustia deglutitur. Loquitur enim caro de spiritu, circumscriptus spiritus de incircumscripto, creatura de creatore, temporalis de æterno, mutabilis de immutabili, mortalis de vivificante: & cum in tenebris positus internum lumen sicut est neciat, homo de æternitate disserere cupiens, cæcus de luce loquitur. [*Si ergo locutus fuerit homo, devorabitur:*] quia si effari homo æternitatem sicut est appetit, etiam hoc sibi subtrahit, quod de illa vel tacitus sentit. Sed ecce æternitas tunc hominibus verè innouit, cum se eis humanitate suscepta monstravit. Quæ quia necdum revelata fuerat, de eisdem hominibus rectè subjungitur: [*At nunc non vident lucem.*] De qua nimirum luce etiam per Prophetam dicitur: *Populus qui sedebat in tenebris; vidit lucem magnam.* Sed hæc eadem lux qualiter ab hominibus videatur, insinuat, cum protinus subdit: [*Subito aer cogitur in nubes.*] Aer quippe ita ipsa sua tenuitate spargitur, ut nulla firmitate solidetur. Nubes autem tantò firmiores sunt, quantò densiores. Quid ego per aërem, nisi mentes secularium designantur, quæ innumeris hujus vite desiderijs deditæ, huc illucque more aëris fluidæ dispergentur? Sed aer in nubes cogitur, cum fluxæ mentes per superni respectus gratiam virtutis soliditate roborantur, ut intra sinum cordis recta sentiendo se colligant, & in vanis cogitationibus non liqueant. Aer Petrus fuerat, cum per terrena desideria sparsus, cum

Esa. 9. a

GRE
RII
TOM

Mat. 4.
Ibid.
eum quasi aura transiens pro vita carnis cura piscationis agitabat. Aër etiam Apostoli omnes excitant, qui jam per legem alta didicerant, sed necdum per fidem firma sapiebant. Subitò autem aër in nubes peractus est: quia per respectum supernæ gratiæ, fluxa corda piscantium in soliditatem verba sunt prædicatorum, ut eorum infirmæ cogitationes fortia sentiendo densescerent, ac morè nubium aquas scientiæ caperent, & subter jacentem terram verbis prædicationis irrigarent, quo peracto ministerio, ad cæli secreta recurrerent, atque ad æternam requiem finito labore pervenirent. Unde & bene mox subditur: *[Et ventus transiens fugabit eas.]* Ventus quippe est transiens, vita præfens. Ventus ergo transiens nubes fugat; quia mortalis vita percurrrens, prædicatores sanctos à nostris oculis corporaliter occultat. Ventus transiens nubes fugat: quia vitæ temporalis excursus à carne Apostolos subtrahit, & eos à terræ superficie in secreta requie quasi in calorum cardine abscondit. Sed quia usque ad mortem prædicare non desinunt, & præsentis vitæ spatium more nubium cum verborum pluvia excurrunt, quid eorum laboribus in sancta Ecclesia agatur, adjungit, cum protinus subdit.

Quod filius regni in tenebras exteriores projectis, multi ab Oriente & Occidente quasi aurum in thesauros venerunt: & multus ex hoc nobis sit timor, quoniam non intelligimus cur reprobo trunco, in ramis insitis complacuit ei.

CAPUT XXVI.

Esa. 14.
Thren. 4.
Act. 11. a
Esa. 43.
Supra c. 18. hujus lib.
A *B Aquilone aurum venit.*] Quid per Aquilonem, nisi peccati frigore contracta Gentilitas designatur? Quam ille sub jugo suæ tyrannidis tenuit, qui superbiens dixit: *Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium. Similis ero Altissimo.* Quid verò auri nomine, nisi animæ fideles exprimuntur? De quibus per Hieremiam dicitur: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?* Aurum quippe obscuratum doluit: quia in quibusdam claritatem innocentiam versam in culpæ nigredinem vidit. Ab Aquilone ergo aurum venire dicitur: quia per respectum gratiæ Redemptoris, à Gentilitate dudum perfidiam torpore frigida, intra sanctam Ecclesiam pretiosa Deo vita fidelium multiplicatur. Ab Aquilone etenim aurum venit, cum ab ipsis idolorum cultoribus vera in Domino fides clarescit. Sed conversis ad fidem Gentibus, Judæa contradicit, & ad præmiorum retributionem cælestium dedignatur suscipere eos, qui dudum fuerant cultores idolorum. Unde post conversionem Gentium Petro dicitur: *Quare intro-*

Act. 10. a
Ibid. b
Act. 11. c
Act. 10. f
C *Cornelius centurio cohortis, quæ dicitur Italica religiosus & timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper, vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi: Cornelie, At ille intrens eum, timore correptus dixit: Quis es Domine? Dixit autem illi: Orationes tue & eleemosyna tua ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Aurum ergo ab Aquilone venit, dum in conspectu Dei ex Gentibus cum eleemosynis oratio ascendit. Quod cum Petrus fratribus retulisset, quomodo vel Cornelius Angelum, vel ipse de cælo submitti ad se vidisset, vel quomodo Spiritus sanctus etiam ante baptisma Gentium corda perfuderit, qui numquam in Judæorum mentibus nisi post aquam baptismatis venit, protinus scriptum est: *His auditis tacuerunt; & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus Deus penitentiam ad vitam dedit.* Multitudo ergo fidelium formidolosâ Dei laudem obtulit, quæ salvatis Gentibus, à suo se murmure, dona cælestis gratiæ admirando, compressit. Unde ipse quoque Petrus miratur, dicens: *Inveritatem comperi, quod non est personarum acceptor Deus.* Sed cum Gentes fidem suscipiunt, cur ab eis qui jam fideles sunt, formidolosa venire laudatio dicitur, cum læta venire potius quam formidolosa debuisset? Sed idcirco conversis Gentibus, ab Hebræis jam fidelibus formidolosa laudatio prodiit: quia nimirum justè Judæa repulsa est, dum piè est Gentilitas vocata: & damna suæ repulsionis timuit, dum lucra alienæ vocationis vidit. Unde nos quoque quotidie, dum iniquos quosque ad inopinatam vitæ celsitudinem provehi repente conspiciamus, sub occultis Dei judiciis timendo gaudemus, ne per occulta judicia quosdam Deus qui digni putantur, deserat, qui per hæc ad se eos qui indigni æstimantur, vocat. Sequitur: *[Dignè eum invenire non possumus.]* Et si invenire jam eum possumus, non tamen dignè: quia quidquid in illo sentimus, ex fide est, & non ex specie. Hoc tamen quod jam se invenisse considerat, adjungit, dicens: *[Magnus fortitudinis & judicio & justitia, & enarrari non potest.]* Magnus quippe est fortitudinis, quia fortem adversarium superat, & de domo illius vasa contumeliæ auferens, in misericordiæ vasa permutat. Magnus judicio: quia etsi hic electos suos per adversa deprimit, eos quandoque in gloria æternæ prosperitatis extollit. Magnus justitia: quia etsi hic diu tolerat, quandoque tamen reprobos sine termino damnat. Bene autem subditur: *[Et enarrari non potest.]* Qui enim sentiri dignè non valet, quantum minus dici? Sed melius hunc utcumque dicimus, si sub considerationis ejus formidine admirando taceamus. Sequitur.*

Quod Deum contemplari non possunt qui humiles non sunt: & quid sit, quod David cum reduceret arcum Dei in Hierusalem, nudus saltabat.

CAPUT XXVII.

1. Tim. 2.
E *I Deo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.*] Hoc loco Eliu viros eos, qui ad intelligentiam sunt fortes, appellat. Et notandum, quod non ait: Et non audebunt contemplari sapientes; sed, *Qui sibi videntur esse sapientes.* Quibus videlicet verbis peritos quidem, sed arrogantes insinuat. Eliu ergo dum multa fortiter sentit, in locutionis suæ fine se tetigit. Viri namque arrogantes & docti cum rectè non vivunt, sed tamen recta dicere doctrinæ impulsione compelluntur; ipsi damnationis suæ aliquomodo præcones sunt: quia dum ea quæ agere respuunt, prædicantes insinuant, suis se vocibus damnatos clamant. Contra quos bene per Psalmistam dicitur: *Conversi sunt in arcum perversum.* Arcus quippe perverfus ipsum, à quo intenditur, percutit. In dictis

Ecc

autem suis arrogantium lingue arcui peruerso sunt similes: quia dum contra elationem verba faciunt, in suis auctoribus sagittas figunt. Unde summā curā providendum est, ne accepta sapientia cū ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, & iam sapientia esse nequeat. Quæ etiā virtute locutionis fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obsecrat. Alia namque sunt bona summa, alia bona media. Bona enim summa sunt, fides, spes, charitas. Quæ cū veraciter habentur, in malum inflecti non possunt. Bona autem sunt media, prophetia, doctrina, curatio virtus, & cetera: quæ ita inter utrumque sunt posita, ut aliquando per hæc sola æterna patria, aliquando verò gloria terrena requiratur. Medias ergo has virtutes dicimus, quas ad quodcumque mens appetit inclinamus. Quibus perceptis ita uti animus, sicut terrenis divitiis potest. Per terrenas namque divitias alii in glorie ostentatione superbiunt, alii erga proximorum indigentiam ministeria pietatis operantur. Cū per doctrinam igitur atque prophetiam laus exterior quaeritur, quasi per corporales divitias terrena glorie culmen ambitur. Cū verò doctrina atque prophetia lucrandis animabus impenditur, quasi acceptæ divitiæ egenis fratribus largiuntur. Quia ergo sepe per ipsa dona, quæ se percipere exultat, à manu dantis incautus animus elongat, vigilantī provisione curandum est, ut & prius subigantur vitia, & post sub circumspectione dona teneantur. Nam si in eis mens incautè se deserit, non per hæc ad iuta subvehitur, sed quasi pro anteactis laboribus remunerata reprobatur. Unde fit etiam, ut accepta virtus dum in usu transitorie laudis assumitur, quia vitio militat, virtus non sit. Quia enim origo virtutis humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propria, id est, in humilitate perdurat. A qua nimirum si abscinditur, arefcit: quia vivificantem se in intimis humorem charitatis perdit. Sed quia per hoc quod ab Eliu dicitur, [Non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes;] occulta cordis elatio reprobat; intueri libet, quanta virtutum munera David perceperat, atque in his omnibus quàm forti se humilitate servabat. Quem enim non extolleret ora leonum frangere, urforum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato Rege ad regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliath sternere, à Rege proposita extinctis Allophylis numerosa præputia reportare, promissum tandem regnum percipere, cunctumque Istaëliticum populum sine ulla contradictione possidere? Et tamen cū Arcam Dei in Hierusalem revocat, quasi oblitus prælatum se omnibus, admixtus populis ante Arcam saltat. Et quia coram Arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat: Rex se in divino obsequio per saltum rotat. Ecce quem Dominus cunctis singulariter prætulit, sese sub Domino & exæquando minimis, & abjecta exhibendo contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducit, non subceptorum oculis saltando vilescere metuit, non se honore prælatum ceteris, ante ejus Arcam qui honorem dederat, recognoscit. Coram Deo egit vilia vel extrema; ut illa ex humilitate solidaret, quæ coram hominibus gesserat fortia. Quid de ejus factis ab aliis sentiat ignoro: ego David plus saltantem stupeo, quàm pugnantem. Pugnando quippe hostes subdidit: saltando autem coram Domino semetipsum vicit. Quem Michol filia Saül adhuc ex tumore regii generis insana, cū humiliatum despiceret, dicens: *Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discoperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi se nuderet unus de scurris; protinus audivit: Vivit Dominus, quia Iudam ante Dominum, qui elegit me potius quàm patrem*

Ac paulò post ait: *Et Iudam, & vilior sum ibi, plus quàm factus sum, eroque humilis in oculis meis.* Ac si aperte dicat: Vilescere coram hominibus appeto; quia servare me coram Domino ingenuum per humilitatem quero. Sunt verò nonnulli, qui de semetipsis humilia sentiunt: quia in honoribus positi nil se esse nisi pulverem favillamque perpendunt, sed tamen coram hominibus despecti apparere refugiunt, & contra hoc quod de se interius cogitant, quasi rigida exteriori venustate palliantur. Et sunt nonnulli, qui viles videri ab hominibus appetunt, atque omne quod sunt, dejectos se exhibendo contemunt: sed tamen apud se introfus quasi ex ipso merito ostensa vilitatis intumescunt, & tantò magis in corde elati sunt, quantò amplius in specie elationem premunt. Quæ utraque vis elationis bella, magna David circumspectione deprehendit, mira virtute superavit. Quia enim de semetipso intus humilia sentiens, honorem exteriori non quaerit, innuat, dicens: *Iudam & vilior sum.* Et quia per hoc quòd vilem se exteriori præbuit, nequaquam interius intumescit, adjungit: *Eroque humilis in oculis meis.* ac si dicat: Qualem me exteriori despiciens exhibeo, talem me & interius attendo. Quid ergo acturi sunt quos doctrina elevat, si David ex carne sua venturum Redemptorem noverat, ejusque gaudia prophetando nunciabat, & tamen in semetipso cervicem cordis valida discretionis calce deprimebat, dicens: *Eroque humilis in oculis meis?* Bene ergo per Eliu dicitur: [*Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.*] Contemplari enim Dei sapientiam non possunt, qui sibi sapientes videntur: quia tantò ab ejus luce longè sunt, quantò apud semetipsum humiles non sunt: quia in eorum mentibus dum tumor elationis crescit, aciem contemplationis claudit; & unde se lucere præ ceteris æstimant, inde, se lumine veritatis privant. Si igitur veraciter sapientes esse, atque ipsam sapientiam contemplari appetimus, stultos nos humiliter cognoscamus. Relinquamus noxiam sapientiam, discamus laudabilem fatuitatem. Hinc quippe scriptum est: *Stultia mundi elegit Deus, ut confundat sapientes.* Hinc rursus dicitur: *Si quis d videretur inter vos sapiens esse in hoc seculo stultus fiat.* Hinc Evangelicæ historie verba testantur, quia Zachæus cū videre præ turba nihil posset, sycomorū arborem ascendit, ut transeuntem Dominum cerneret. Sycomorus quippe ficus fatua dicitur. Pusillus itaque Zachæus sycomorum subiit, & Dominum vidit: quia qui mundi stultitiam humiliter eligunt, ipsi Dei sapientiam subtiliter contemplantur. Pusillitatem namque nostram ad videndum Dominum turba præpedit: quia infirmitatem humanæ mentis, ne lucem veritatis intendat, curarum sæcularium tumultus premit. Sed prudenter sycomorum ascendimus, si providè eam quæ divinitus præcipitur, stultitiam mente tenemus. Quid enim in hoc mundo stultius, quàm amissa non quaerere, possessa rapientibus relaxare, nullam pro acceptis injuriis injuriam reddere, immo & adjunctis aliis patientiam præbere? Quasi enim sycomorum nos ascendere Dominus præcipit, cū dicit: *Qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.* Et rursus: *Si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi & alteram.* Per sycomorum Dominus transiens cernitur: quia per hanc sapientem stultitiam etiam necdum ut est solidè, jam tamen per contemplationis lumen Dei sapientia quasi in transitu videtur. Quam juxta Eliu verba videre nequeant, qui sibi sapientes esse videntur: quia ad conspiciendum Dominum in elata cogitationum suarum turba deprehensi, adhuc sycomorū arborem non invenerunt.

1. Cor. 12.
a b

1. Reg.
16. 17. 18.

2. Reg. 3.
c

2. Reg. 6.
c

ibid. d

1. Cor. 12.

1. Cor. 12.

Luc. 19.

Luc. 6. d

Matt. 5 f